

INTEGRATION | 2007

Statens politik för integration och mot etnisk diskriminering

Madelene Syrén, Enheten för ekonomisk politik
och arbetstagares rättigheter

Landsorganisationen i Sverige

© Landsorgansiationen i Sverige 2007

Omslagsfoto: Stefan Bohlin

Grafisk form: LO

Original: MacGunnar – Information & Media

Tryck: LO-Tryckeriet, Stockholm 2007

ISBN 91-566-2411-5

LO 07.11 500

Innehåll

Förord	6
Syfte	10
1 Inledning	11
1.1 Det svenska samhället är fortfarande ett klassamhälle	11
1.2 Stora inkomstskillnader mellan utrikes födda och födda i Sverige	11
1.3 In- och utvandringen över tiden	12
1.4 Sammanfattning	13
2 Integrationsprocessen på arbetsmarknaden	14
2.1 Sysselsättningsgrad och outnyttjad arbetskraft	15
2.2 Internationella jämförelser av sysselsättningsgrad	17
2.3 Andelen sysselsatta eller heltidsstuderande har ökat	18
2.4 Arbetslöshetstal bland inrikes och utrikes födda i Sverige	19
2.5 Långtidsarbetslöshet	22
2.6 Arbetslöshetens negativa konsekvenser	22
2.7 En högre andel tillfälliga anställningar	23
2.8 Nedskärningar i program	23
2.9 Högskoleutbildade	23
2.10 Sammanfattning	24
3 Parternas arbete för integration och mot diskriminering	25
3.1 Skrivningar	25
3.2 Andra exempel på integrationsarbete på facklig nivå	25
3.3 Sammanfattning	26

4	Statligt integrationsarbete	27
4.1	Officiella mål för det statliga integrationsarbetet	27
4.2	Medel i statlig budget	28
4.3	Integrationsverket	34
4.4	Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO)	35
4.5	Migrationsverket	36
4.6	AMV	38
4.7	Sammanfattning av det statliga integrationsarbetet	40
5	Kommunalt integrationsarbete	42
5.1	Statlig ersättning till kommuner	42
5.2	Boende	44
5.3	Verksamheten i skolan	44
5.4	Kommunal arbetsmarknadspolitik	45
5.5	Sammanfattning av integrationsrelaterad politik på kommunal nivå	46
6	Strukturell diskriminering på arbetsmarknaden och i samhället	47
6.1	Diskriminering på arbetsmarknaden	47
6.2	Strukturell och institutionell diskriminering	48
6.3	Integrationstänkandet grupperar	48
6.4	Flera diskrimineringsgrunder verkar samtidigt	49
6.5	Sammanfattning	49

7 Slutsatser	50
7.1 En effektiv och generell arbetsmarknadspolitik är nyckeln	50
7.2 Generella arbetsmarknadspolitiska satsningar i kombination med information, utbildning och samverkan mellan arbetsmarknadens parter för likabehandling	51
7.3 Ett samlat ansvar för etablering med kvantitativa mål	51
7.4 Riskabelt med flera nedläggningar och omorganisationer samtidigt	52
7.5 Forskning och kunskapsuppbyggande om integration riskerar att försämrats	52
7.6 Sämre arbetsmiljö ur diskrimineringssynpunkt	52
7.7 Bättre och behovsdifferentierad finansiering	53
7.8 Språkutbildning tillsammans med övrig introduktion bör utvidgas	53
7.9 Även de som inte klassas som nyanlända behöver insatser	53
Referenser	55

Förord

DENNA SKRIFT HANDLAR OM INTEGRATIONEN i det svenska samhället. Den tar sin utgångspunkt i hur framgångsrik introduktionen av personer med utländsk bakgrund varit på arbetsmarknaden.

Ambitionen är inte att göra en övergripande utvärdering av hur väl integrationen fungerar i helhet utan att belysa några aspekter av det institutionella integrationsarbetet på olika samhällsliga nivåer.

Det är två faktorer som är av särskilt intresse.

- 1) Hur ser ansvarsfördelningen ut mellan olika institutioner och hur har den förändrats?

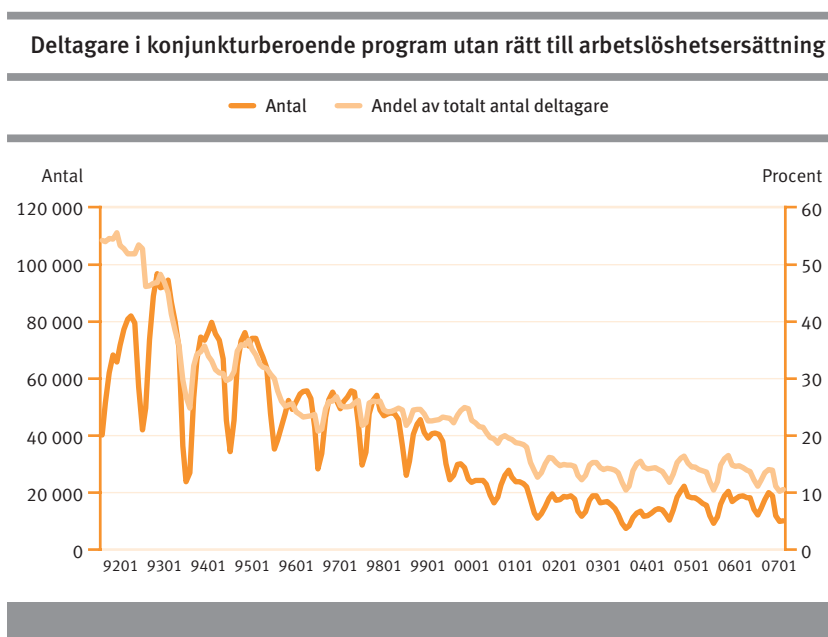
Huvudintrycket är att integrationspolitiska frågor har haft många formellt ansvariga men ingen praktiskt ansvarig – det har alltså varit en splittring av det institutionella ansvaret.

- 2) Har arbetsmarknadsmodellen varit lyckad för introduktionen på arbetsmarknaden?

I Sverige finns kollektivavtal kring vilka löner och arbetsvillkor individer får konkurrera med för att skaffa sig ett arbete. I vår arbetsmarknadsmodell ingår också idén att vid behov ska kompetensutveckling förbättra individers konkurrenskraft vid rådande löner. Denna rapport visar att detta inte lyckats fullt ut för utlandsfödda. Dessutom har staten dragit sig tillbaka och lämnat över ansvaret till kommunerna genom att staten gjort en reträtt med sina arbetsmarknadspolitiska resurser.

Vi har upptäckt att de som står en bit bort från arbetsmarknaden (de som inte är medlemmar i någon a-kassa, eller har kvalificerat sig för grundbeloppet i arbetslöshetsförsäkringen) i allt mindre utsträckning får del av den statliga arbetsmarknadspolitiken. I början av 1992 saknade drygt 50 procent av deltagarna i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program rätt till arbetslöshetsersättning. Tidigt 2007 saknade cirka tio procent av deltagarna i konjunkturberoende program rätt till

arbetslöshetsersättning. Staten har dragit tillbaka en del av sitt stöd till utsatta grupper, i detta exempel arbetssökande utan rätt till arbetslöshetsersättning. Att de inte får ta del av konjunkturberoende program i samma utsträckning 2007 som 2002 medför förmodligen att det blir än svårare för dem 2007 att långsiktigt lösa sin försörjningssituation. Se diagram.

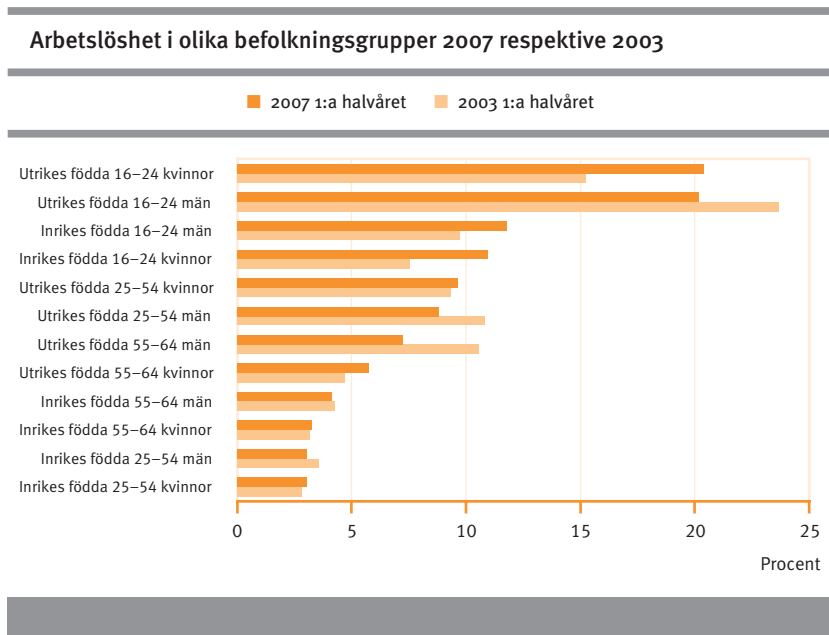
Källa: AMS.

Nedskärningen av programmen har i första hand drabbat dem som har svagast ställning på arbetsmarknaden och som med rätta borde ha särskilt mycket stöd. Det är rimligt att tro att det finns en klar överrepresentation av utrikes födda bland de utan rätt till arbetslöshetsersättning – eftersom de nytillträdande på arbetsmarknaden har mindre möjlighet att kvalificera sig till arbetslöshetsersättning. De generella verktyg som ska gynna integration och motverka diskriminering har således blivit svagare.

Ska man vara optimist eller pessimist?

Det går att identifiera en rad misstag i den förda politiken. Då går det alltså att föra en annan politik, vilket i sig är positivt.

Men det finns vissa skäl för optimism även när det gäller utvecklingen av arbetslösheten. LO-ekonomerna rangordnade arbetslösheten efter ålder, kön och etnicitet 2003. Mönstret som framträdde var att unga utrikes födda hade högst arbetslöshet. Här har vi följt upp detta diagram genom att visa på förändringar fram till andra halvåret 2007¹. Staplarna i diagrammet är rangordnade utefter storleken på värdena för 2007, det vill säga de mörka staplarna.

Källa: AKU, SCB.

¹ Det har skett en omläggning av AKU-statistiken men det bör inte styra mönstret för de mer tydliga förändringarna i diagrammet. Arbetslösheten 2003 överlag skulle varit 0,4 procent högre om den nuvarande definitionen användes redan då.

Det första som visas är att ungdomarnas arbetslöshet är högre än vuxnas vilket är ett välkänt faktum. Det framgår också att ungdomars arbetslöshet bland inrikes födda kvinnor och män är högre 2007 än 2003 trots cirka två år av god efterfrågan på arbetsmarknaden. Detta gäller dock inte invandrade män mellan 16–24 år där arbetslösheten sjunkit kraftigt. SCB rapporterar under hösten 2007 att det just nu sker en kraftig ökning av ungdomars sysselsättning.

Skillnaden mellan utrikes födda mäns och utrikes födda kvinnors arbetslöshet är bekymmersam. Diagrammet visar att arbetslösheten första halvåret 2007 är mycket lägre för invandrade män än för invandrade kvinnor. För inrikes födda kvinnor i åldern 25–54 år är arbetslösheten oförändrad medan den för invandrade kvinnor mellan 16–24 år är högre 2007 än 2003.

De utrikes födda unga kvinnornas arbetslöshet har således ökat under perioden medan den minskat för de unga männen. För utrikes födda män mellan 24–54 år har det skett en snabb nedgång av arbetslösheten men inte för kvinnorna. Samma mönster gäller för utrikes födda i åldersgruppen 55–64 år; bland männen har arbetslösheten minskat medan den ökat bland kvinnorna. Det finns således anledning att hissa varningsflagg när det gäller integration och jämställdhet. Arbetsmarknadspolitiken har följaktligen inte lyckats fullt ut när det gäller introduktionen på arbetsmarknaden.

DAN ANDERSSON

Syfte

DENNA RAPPORT har följande huvudsakliga syften;

- att överskådligt ge en bild av integrationsprocesserna på arbetsmarknaden.
- att övergripande beskriva hur den statliga integrationspolitiken i dag är uppdelad mellan verk, myndigheter och kommuner.
- att problematisera kring hur den statliga integrationspolitiken organiseras.
- att redovisa överväganden för den framtida inriktningen för politikområdet.

Ett stort tack till María-Paz Acchiardo, Dan Andersson, Monika Arvidsson, Annette Hermansson, Markus Kristiansson, Anna-Kirsti Löfgren, Jonas Wall, och Lena Westerlund som lämnat värdefulla synpunkter på materialet.

1 Inledning

1.1 Det svenska samhället är fortfarande ett klassamhälle

Det svenska samhället kan beskrivas som ett klassamhälle med etniska förtecken. Detta uttrycks bland annat i stora skillnader i inkomster och levnadsvillkor mellan utrikes födda och inrikes födda. Samtidigt har antalet utrikes födda som bor i Sverige ökat de senaste decennierna. Frågan om klassamhället är högaktuell och måste ses ur ett perspektiv där inte bara jämställdhetsaspekter beaktas utan även andra former av diskriminering som leder till ojämlikhet.

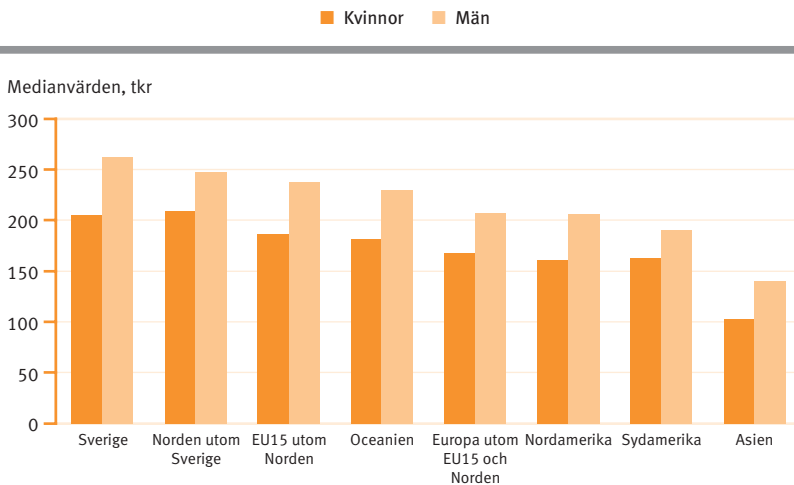
1.2 Stora inkomstskillnader mellan utrikes födda och födda i Sverige

Fram till början av 1970-talet bestod invandringen till Sverige till största delen av arbetskraftsinvandring från Norden och södra Europa. Sedan dess har invandringen ändrat karaktär. Även i tider av svår ekonomisk kris har Sverige försökt hålla en generös och solidarisk flyktingpolitik. Arbetskraftsinvandringen är i dagsläget mycket begränsad i förhållande till anhörig- och flyktinginvandring, som inte har samma direkta anknytning till arbetsmarknaden vid ankomsten. Därmed har anhörig- och flyktinginvandrare svårare att etablera sig på arbetsmarknaden. Detta avspeglas bland annat i betydligt lägre inkomster för flyktingar. Utrikes födda i Sverige är en heterogen grupp kvinnor och män där det förekommer stora inkomstskillnader inbördes. (SCB, 2007).

SCB (2007) har visat att utrikes födda, som varit i Sverige samtliga år mellan 2000–2005, ökade sina inkomster mellan 2000–2005 mer än vad inrikes födda gjorde. Inkomsterna för utrikes födda påverkas bland annat av invandringsskäl (till exempel asyl- eller arbetskraftsinvandring), tid i Sverige och ålderssammansättning i gruppen. Trots den kraftiga ökningen i inkomster för utrikes födda mellan 2000 och 2005 är inkomsterna fortfarande betydligt lägre än för inrikes födda. Invandrare från nordiska länder och övriga västländer hade år 2005 inkomster som motsvarade cirka 90 procent av inkomsterna för inrikes födda. Invandrare från "Övriga Europa" och "Latinamerika" hade inkomster som låg

på drygt 80 procent av de inrikes föddas inkomst. Grupperna "Övriga Afrika" och "Övriga Asien" hade år 2005 inkomster som motsvarade knappt 70 procent av inkomstnivån för inrikes födda. Allra lägst inkomst hade födda i "Mellanöstern och Nordafrika" vars inkomst 2005 var ungefär hälften av de svenskföddas inkomst. Se diagram 1 nedan. Bland både inrikes och utrikes födda har kvinnor lägre inkomster än män. (SCB, 2007).

Diagram 1 Sammanräknad förvärvsinkomst för kvinnor och män 20–64 år efter födelseland och kön år 2005. Medianvärde tkr.

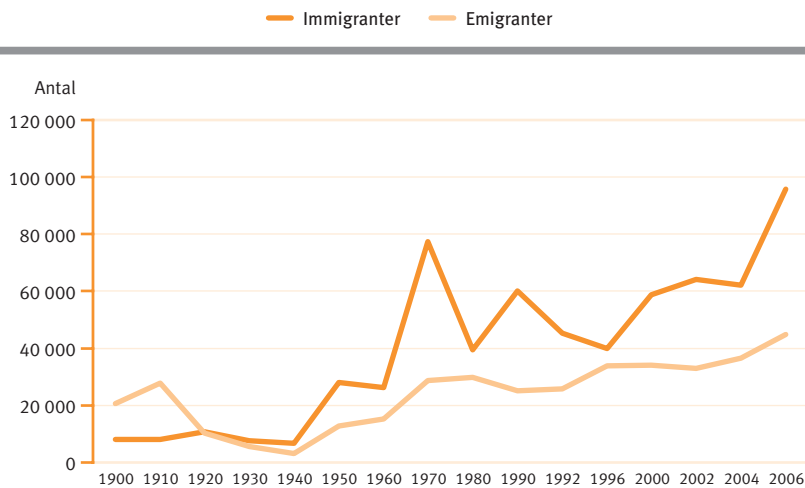

Källa: Inkomstregistret, SCB

1.3 In- och utvandringen över tiden

Sveriges befolkning ändras över tiden och rör sig över gränserna på olika sätt i olika tidsperioder. Antalet immigranter till Sverige har sedan tidigt 1900-tal överstigit antalet emigranter med de största skillnaderna kring 1970, 1990 och 2006. 2006 uppmättes de högsta nivåerna på antalet immigranter sedan 1900-talets början. Se diagram 2 nedan.

Diagram 2 Befolkningsförändringar i Sverige efter tid

Källa: SSD, SCB.

1.4 Sammanfattning

- Det råder stora inkomstskillnader mellan utrikes födda och födda i Sverige.
- Antalet immigranter är nu uppe i den högsta siffran Sverige någonsin haft.
- Kvinnor har lägre sammanräknad förvärvsinkomst än män oavsett födelseland.

2 Integrationsprocessen på arbetsmarknaden

ETNISK DISKRIMINERING PÅVERKAR möjligheterna på arbetsmarknaden (Integrationsverket, 2006) och villkoren på arbetsplatsen. Sysselsättningsgraden är lägre bland utrikes födda än bland inrikes födda. Arbetslösheten är högre bland utrikes födda än inrikes födda. (SCB, 2006, Integrationsverket, 2006).

De olika möjligheterna på arbetsmarknaden påverkas delvis av att det förekommer diskriminering på dagens arbetsmarknad. Diskriminering av arbetssökande med icke-nordiska namn förekommer genom en systematisk bortsortering i rekryteringen av arbetskraft (Attström, 2007, Eriksson & Lagerström, 2007). Utsorteringen åtföljs av en diskriminering i anställningsvillkor, karriärmöjligheter, rörlighet, kompetensutveckling och lönevillkor. Ojämlika arbets- och levnadsvillkor består över tiden och drabbar inte bara utlandsfödda utan även ungdomar med utländsk bakgrund² som är födda och/eller uppväxta i Sverige (De los Reyes & Kamali, 2005).

Hur omfattande diskrimineringen i arbetslivet är finns inte tillräcklig kunskap om. Mer forskning om diskriminering och uteslutande mekanismer i arbetslivet är högst nödvändig.

Trots förekomsten av diskriminering och till viss del icke tillfredställande introduktion till det svenska arbetslivet vid ankomsten till Sverige, så är inte Sverige som det många gånger påstås exceptionellt dåliga på att integrera utlands födda på svensk arbetsmarknad jämfört med andra länder som också har en hög andel flyktinginvandring. Mycket återstår dock att göra innan vi kan kalla oss ett föregångsland. Arbetsgivare och fackligt förtroendevalda måste arbeta systematiskt med att förebygga och motverka diskriminering för att skapa jämlika villkor i det svenska arbetslivet. Det krävs en offensiv politik för jämlikhet och

2 Med utländsk bakgrund avses i denna rapport här personer som själva är födda utomlands eller har minst en förälder som är född utomlands.

en effektiv introduktion i arbetslivet för att Sverige ska kunna fortsätta ha en acceptans för en generös flyktingpolitik.

2.1 Sysselsättningsgrad och outnyttjad arbetskraft

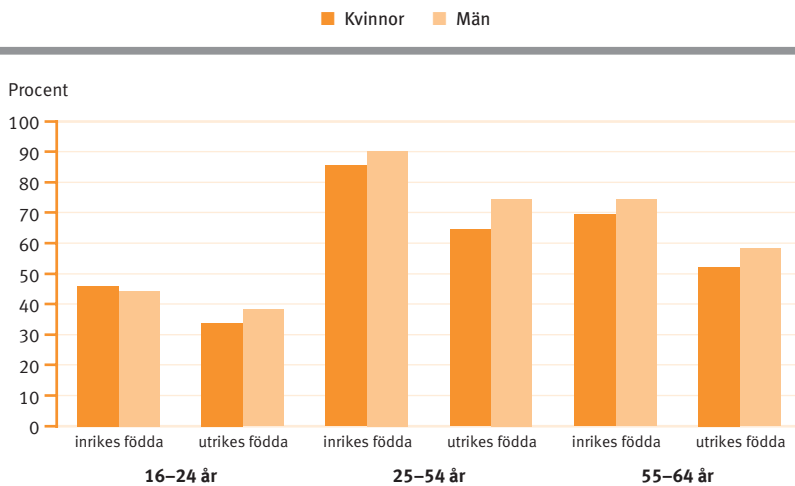
Generellt sett gäller att de som invandrat till Sverige under perioder av arbetskraftsinvandring och högkonjunktur har lyckats etablera sig bättre på arbetsmarknaden än andra som invandrat. Inte minst på grund av högkonjunkturen i sig, men också på grund av en väl etablerad samverkan mellan arbetsmarknadens organisationer och staten när det gäller formerna för arbetskraftsinvandringen. Fram till början av 1970-talet var sysselsättningsgraden högre bland utrikes födda än bland inrikes födda, eftersom många hade jobb och en arbetsgivare (ofta inom industrin) som väntade när de kom till Sverige. Från 1970-talet har dock de utrikes födda alltid haft en lägre sysselsättningsgrad än de inrikes födda, och denna skillnad har tenderat att trendmässigt växa över tiden. (Eriksson, Nordström Skans, Sjögren, & Åslund, 2007, Finansdepartementet, 2007, Integrationsverket, 2006).

Diagram 3 nedan visar att sysselsättningsgraden 2006 enligt Statistiska Centralbyråns (SCBs) arbetskraftsundersökningar (AKU) var lägre bland utrikes födda jämfört med inrikes födda i samtliga åldersgrupper. Diagrammet visar också att utrikes födda kvinnor har lägre sysselsättningsgrad än utrikes födda män i samtliga åldersgrupper. Inrikes födda kvinnor har också lägre sysselsättningsgrad än inrikes födda män, förutom i åldersgruppen 16–24 år, där inrikes födda kvinnor tvärtom mot mönstret i övrigt har högre sysselsättningsgrad än inrikes födda män.

Sysselsättningsgraden av utrikes födda har delvis återhämtat sig sedan de mycket låga nivåerna i mitten på 90-talet, men har varken kommit upp i de nivåer som rådde fram till början av 1970-talet, eller fram till början av 1990-talet. (Eriksson, Nordström Skans, Sjögren, & Åslund, 2007, Finansdepartementet, 2007, Integrationsverket, 2006). Sysselsättningsgraden för utrikes födda har sedan början av 90-talet varit mer än 15 procent lägre för både kvinnor och män födda utomlands än sysselsättningsgraden för födda i Sverige. (Finansdepartementet, 2007, Andersson med flera, 2006).

Utrikes födda drabbades hårt av den ekonomiska krisen under 1990-talet, både genom att det blev svårare att komma in på arbets-

Diagram 3 Sysselsatta i andelar av befolkningen efter ålder, kön och födelse land

Källa: AKU, SCB.

marknaden och genom att det blev svårare att hålla sig kvar när stor arbetslöshet uppstod. När personalstyrkan skärs ned drabbas först de tillfälligt anställda, där det finns en stark överrepresentation av utrikes födda (Integrationsverket, 2006, LO, 2005). Sysselsättningsgapet mellan utrikes födda och inrikes födda minskar under högkonjunktur och ökar när konjunkturen försämras. (Integrationsverket, 2006).

Bland personer med utländsk bakgrund går inträdet på arbetsmarknaden i genomsnitt snabbare för män än kvinnor, och är överlag lättare för personer med högre utbildning. På kort sikt kommer personer i åldrarna 25-34 år vid invandringstidpunkten snabbare i arbete. På längre sikt etableras individer med en invandringstidpunkt i unga år lättare på arbetsmarknaden jämfört med personer med invandringstidpunkt som äldre. (Eriksson, Nordström Skans, Sjögren, & Åslund, 2007).

Vistelsetid i Sverige har stor betydelse för etableringen på arbetsmarknaden, samtidigt som arbetsmarknaden gör en sortering efter fö-

delseland; oavsett vistelsetid, ålder, utbildning och civilstånd har födda i Afrika och Asien den minst fördelaktiga situationen ur etablerings-synpunkt. Män har i regel högre sysselsättningsgrad än kvinnor vilket är särskilt markant för kvinnor som kommer från EU15-länder utanför Norden. Kvinnor från nordiska länder har dock något högre sysselsättning än nordiska män. Störst avvikelse från det allmänna mönstret att män har högre sysselsättningsgrad än kvinnor finns bland kvinnor från afrikanska länder som varit lång tid i Sverige; de har högre sysselsättningsgrad än män från afrikanska länder med samma vistelsetid i Sverige. (Integrationsverket, 2006).

Det finns ett stort tänkbart arbetskraftsutbud bland arbetslösa personer med utländsk bakgrund. Finansdepartementet har uppskattat att det outnyttjade arbetskraftsutbudet bland de arbetslösa utrikes födda år 2005 (räknat i antal individer och timmar per vecka) var 62 500 personer och 2 260 000 timmar per vecka. Räknas även de undersysselsatta³ och latent arbetsökande⁴ utrikes födda med var minst 158 300 personer potentiellt outnyttjad arbetskraft 2005, vilket motsvarar 4 310 000 outnyttjade timmar per vecka. Detta motsvarar knappt 108 000 helårsekvivalenter, det vill säga 108 000 personer som jobbar 40 timmar per vecka året runt. (Finansdepartementet, 2007).

2.2 Internationella jämförelser av sysselsättningsgrad

Internationella jämförelser som gjorts av OECD har visat att Sverige inte har påtagligt lägre sysselsättningsgrad för utrikes födda än andra länder som också har stor andel flykting- och anhöriginvandring såsom Belgien, Danmark och Nederländerna. Sverige är dock ett av de länder där skillnaden i sysselsättningsgrad mellan inrikes och utrikes födda är som störst. Den gemensamma nämnaren för länder med stor skillnad i sysselsättningsgrad mellan utrikes och inrikes födda är att invandringen till övervägande del har karaktären av flykting- och anhöriginvandring i stället för arbetskraftsinvandring. (OECD 2005 i Finansdepartementet, 2007).

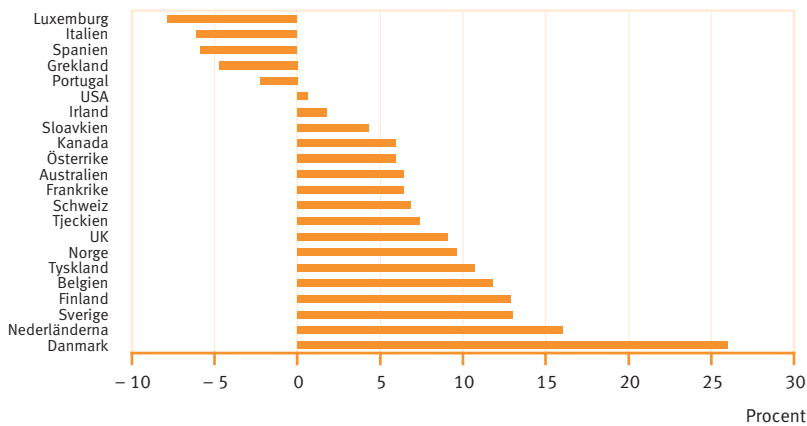
Diagram 4 visar att Sverige är ett av de länder där sysselsättningsgraden skiljer sig mest mellan utrikes och inrikes födda. I de allra flesta

³ Undersysselsatta är de som jobbar mindre än de önskar.

⁴ Latent arbetslösa är de som kan och vill arbeta men för närvarande inte aktivt söker efter jobb.

länder är sysselsättningsgraden högre bland inrikes födda jämfört med utrikes födda. I ett fåtal länder (Luxemburg, Italien, Spanien, Grekland och Portugal) är sysselsättningsgraden högre bland utrikes än bland inrikes födda. Se diagram 4. (OECD, 2006).

Diagram 4 Differens i sysselsättningsgrad 2005 mellan inrikes och utrikes födda i olika länder

Källa: OECD

2.3 Andelen sysselsatta eller heltidsstuderande har ökat

Studier av SCBs AKU tillbaka till 1997 visar att andelen av befolkningen som är sysselsatta eller studerar på heltid har ökat de senaste tio åren. Det gäller för både kvinnor och män och oavsett födelseland. Andelen av befolkningen som är födda i Sverige och som antingen är sysselsatta eller studerar på heltid är för kvinnor och män runt 85 procent. (SCB, 2007).

Drygt 60 procent av både kvinnor och män födda i "övriga världen"⁵ som vistats i Sverige i högst 9 år är sysselsatta eller studerar på heltid

5 "Övriga världen" kan beskrivas som att det generellt innefattar utomeuropeiska länder exklusive industriländer.

och denna andel har ökat sedan 1997. (SCB, 2007). De kvinnor och män födda i "övriga världen" som varit i Sverige max nio år och som inte arbetar eller studerar på heltid är bland annat hemarbetande, ålders-, tjänste- och förtidspensionärer, sjuka, utan arbete eller står utanför arbetskraften (Finansdepartementet, 2007).

2.4 Arbetslöshetstal bland inrikes och utrikes födda i Sverige

I dagsläget finns en tydlig skillnad i arbetslöshetstalen i Sverige beroende på vilka olika grupper i arbetskraften man studerar. Ett exempel är att arbetslösheten bland yngre är högre än bland äldre (AMV, 2007). Det finns också en klar skillnad mellan de som är födda i Sverige med två svenskfödda föräldrar i jämförelse med dem som är födda i Sverige med minst en utrikesfödd förälder och födda i andra länder. Dessa skillnader är konstant till fördel för dem som är födda i Sverige med två svenskfödda föräldrar. Den allra högsta arbetslösheten finns bland dem som är invandrade ifrån det som av SCB kallas "övriga världen" och som vistats i Sverige högst nio år.

I tabell 1 nedan visas att arbetslöshetstalet för kvinnor och män födda i Sverige med två svenskfödda föräldrar första kvartalet 2006 var mellan fyra och fem procent. Det är markant lägre än arbetslöshetstalet för födda i "övriga världen" och som varit i Sverige i högst nio år, vilka hade ett arbetslöshetstal på mer än 20 procent (SCB, 2006).

Ungdomar med utländsk bakgrund har generellt sett svårare att komma in på arbetsmarknaden än ungdomar med svensk bakgrund. Detta gäller även när man jämför ungdomar med samma utbildning och där föräldrarna har en jämförbar utbildningsnivå. (Eriksson, Nordström Skans, Sjögren & Åslund, 2007). Detta gäller framförallt dem som har högst en gymnasieutbildning. (Integrationsverket, 2006). Empiriska studier har visat att skillnader i utbildning inte kan förklara merparten av skillnaderna i sysselsättningsutfall. (Finansdepartementet, 2007).

Ålderstrukturen är också en påverkande faktor för etableringen på arbetsmarknaden. Fram- eller motgångarna på arbetsmarknaden påverkas sammantaget av vilken ålder en individ har när den kommer till Sverige, individens födelseland, samt föräldrarnas födelseland. Det finns studier som visar att ungdomar med utländsk bakgrund har lägre sysselsättning och lägre löner än andra ungdomar, även om de kom till Sverige innan

Tabell 1 Antal i befolkningen (uppvägt) 20–64 år fördelad efter arbetskraftsstatus, kön och etnisk bakgrund. Första kvartalet 2006.

	Arbetslösa		I arbetskraften		Arbetslöshetstal	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
Född i Sverige med 2 inrikes födda föräldrar	86 568	68 690	1 794 881	1 607 161	4,8 %	4,3 %
Född i Sverige med 1 utrikes född förälder	9 832	8 132	150 796	132 753	6,5 %	6,1 %
Född i Sverige med 2 utrikes födda föräldrar	5 402	4 616	56 417	47 542	9,6 %	9,7 %
Född i andra nordiska länder, vistats i Sverige minst 10 år	2 444	2 849	54 963	66 425	4,5 %	4,3 %
Född i andra nordiska länder, vistats i Sverige högst 9 år	0	290	8 987	9 505	0,0 %	3,1 %
Född utanför Norden, men i Europa, USA, Kanada, Japan eller Oceanien ¹ , vistats i Sverige minst 10 år	6 864	6 759	87 913	79 299	7,8 %	8,5 %
Född utanför Norden, men i Europa, USA, Kanada, Japan eller Oceanien, vistats i Sverige högst 9 år	4 135	3 665	30 636	22 454	13,5 %	16,3 %
Född i övriga världen, vistats i Sverige minst 10 år	11 914	10 385	86 003	79 276	13,9 %	13,1 %
Född i övriga världen, vistats i Sverige högst 9 år	8 004	5 321	29 358	23 368	27,3 %	22,8 %
Alla	135 512	111 262	2 305 572	2 073 140	5,9 %	5,4 %

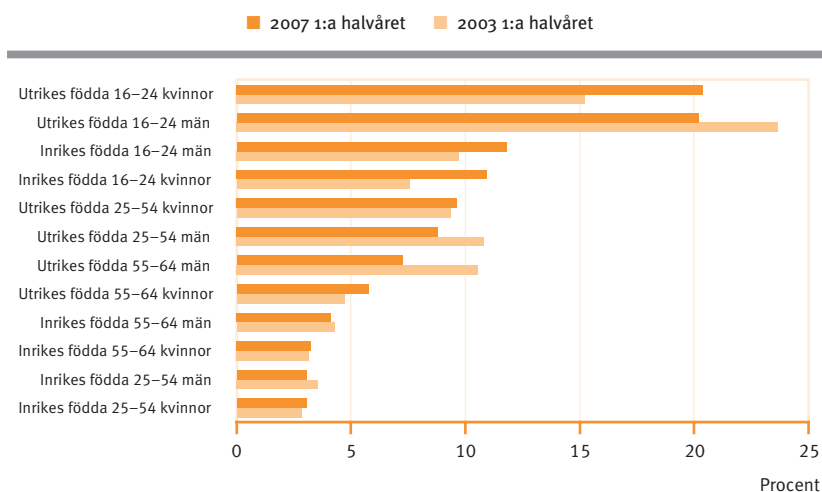
början av grundskoleåldern (sju år) och har likvärdig utbildningsnivå samt jämbördiga kunskaper i svenska språket som andra. Denna skillnad kvarstår även sedan utbildningsfaktorn och arbetsmarknadsstatusten hos föräldrarna konstanthållits för i jämförelsen mellan unga med utländsk bakgrund och unga med svensk bakgrund. (Eriksson, Nordström Skans, Sjögren, & Åslund, 2007, Arai med flera 2000, Behtoui 2006 a och b, Nekby och Özcan 2006, Vilhelmson 2000).

För några år sedan rangordnade LO-ekonomerna arbetslösheten efter ålder, kön och etnicitet 2003. Mönstret som framträdde var att unga utrikes födda hade högst arbetslöshet. Här har vi följt upp detta diagram

¹ Oceanien = Cooköarna, Fiji, Franska Polynesien, Guam, Marshallöarna, Nederländska Antillerna, Nya Zeeland, Queensland, Samoa, Salomonöarna, Tonga, Tuvalu, Vanuatu.

genom att visa på förändringar fram till andra halvåret 2007⁷. Staplarna i diagrammet är rangordnade utefter storleken på värdena för 2007, det vill säga de mörka staplarna.

Diagram 5 Arbetslöshet i olika befolkningsgrupper första halvåret 2007 respektive 2003

Källa: AKU, SCB.

Det första som visas är att ungdomars arbetslöshet är högre än vuxnas vilket är ett välkänt faktum. Det framgår också att ungdomars arbetslöshet bland inrikes födda kvinnor och män är högre 2007 än 2003 trots cirka två år av god efterfrågan på arbetsmarknaden. Detta gäller dock inte utrikes födda män mellan 16–24 år där arbetslösheten sjunkit kraftigt.

⁷ Det har skett en omläggning av AKU-statistiken men det bör inte styra mönstret för de mer tydliga förändringarna i diagrammet. Arbetslösheten 2003 överlag skulle varit 0,4 procent högre om den nuvarande definitionen användes redan då.

Skillnaden mellan utrikes födda mäns och kvinnors arbetslöshet är bekymmersam. Diagrammet visar att arbetslösheten första halvåret 2007 är generellt lägre för utrikes födda män än för utrikes födda kvinnor. För utrikes födda kvinnor mellan 16–24 år är arbetslösheten högre 2007 än 2003.

Utrikes födda unga kvinnors arbetslöshet har således ökat under perioden medan den minskat för utrikes födda unga män. För utrikes födda män mellan 25–54 år har det skett en snabb nedgång av arbetslösheten men inte för kvinnorna. Samma mönster gäller för utrikes födda i åldersgruppen 55–64 år; bland männen har arbetslösheten minskat medan den ökat bland kvinnorna. Det finns således anledning att tro att arbetsmarknadspolitiken inte har lyckats fullt ut när det gäller introduktionen på arbetsmarknaden.

2.5 Långtidsarbetslöshet

Utrikes födda löper större risk att hamna i långtidsarbetslöshet än vad inrikes födda gör. (Benmarker et al, 2007). Utrikes födda utgör ungefär 13 procent av befolkningen samtidigt som cirka 30 procent av alla långtidsarbetslösa är utrikes födda. (AMS, 2007, SCB, 2007).

2.6 Arbetslöshetens negativa konsekvenser

Arbetslöshet får negativa konsekvenser eftersom det arbetslivet ger utbiller; löneinkomst, inkomstrelaterade försäkringar, men även kunskaper och färdigheter. Risken för politisk fattigdom⁸ har också visat sig betydligt vanligare bland utrikes födda som står utanför arbetsmarknaden än bland förvärvsarbetande utrikes födda med samma nationella bakgrund och lika lång vistelsetid i Sverige. (Franzén i Ekberg et al, 2004). Sämre ekonomi, sämre hälsa och ett svagare socialt nätverk är andra negativa konsekvenser av arbetslöshet. (Ekberg et al, 2004, Integrationsverket 2006).

Enskilda personers arbetsrelaterade och ekonomiska situation har avgörande påverkan på andra områden som exempelvis boende, skolresultat och hälsa. "Rapport Integration 2005" har tydligt visat att arbete är hävstången för integration. Utan arbete och fast inkomst är valmöjligheterna på exempelvis bostadsmarknaden små och föräldrarnas

8 Politisk fattigdom = Bristande förmåga att hävda sina rättigheter.

ogynnsamma position på arbetsmarknaden överförs ofta till barnen i de fall skolan inte lyckas uppväga de socioekonomiska klyftor som finns bland föräldrarna. (Integrationsverket, 2006).

2.7 En högre andel tillfälliga anställningar

En större andel av de utrikes födda har tidsbegränsade anställningar jämfört med inrikes födda. En större andel av de utrikes födda i "övriga världen" har tidsbegränsade anställningar jämfört med födda i Sverige, övriga Norden och övriga Europa. Kvinnor överlag har en större andel tillfälliga anställningar jämfört med män oavsett födelseland. Detta gäller framförallt kvinnor inom LO-kollektivet där de allra högsta andelarna med tidsbegränsad anställning finns. (LO, 2004, LO, 2005).

2.8 Nedskärningar i program

De som står en bit bort från arbetsmarknaden (de som inte är medlemmar i någon a-kassa, eller har kvalificerat sig för grundbeloppet i arbetslöshetsförsäkringen) får i allt mindre utsträckning del av den statliga arbetsmarknadspolitiken. I början av 1992 saknade drygt 50 procent av deltagarna i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program rätt till arbetslöshetsersättning. Tidigt 2007 saknade cirka tio procent av deltagarna i konjunkturberoende program rätt till arbetslöshetsersättning. Staten har dragit tillbaka en del av sitt stöd till utsatta grupper, i detta exempel arbetssökande utan rätt till arbetslöshetsersättning. Att de inte får ta del av konjunkturberoende program i samma utsträckning 2007 som 2002 medför förmodligen att det blir än svårare för dem 2007 att långsiktigt lösa sin försörjningssituation. (AMS, 2007).

Nedskärningen av programmen har i första hand drabbat dem som har svagast ställning på arbetsmarknaden och som med rätta borde ha särskilt mycket stöd. Det är rimligt att tro att det finns en överrepresentation av utrikes födda bland dessa – eftersom de nytillträdande på arbetsmarknaden har mindre möjlighet att kvalificera sig till arbetslöshetsersättning.

2.9 Högskoleutbildade

Inom gruppen högskoleutbildade unga råder i nuläget över lag samma sysselsättningsgrad oavsett bakgrund. Skillnaderna mellan ungdomar

med svensk och utländsk bakgrund i sysselsättningsgrad och inkomst är större i gruppen som har gymnasieutbildning som högsta utbildning. Samtidigt är det så att utrikes födda akademiker mer sällan har arbeten i nivå med sin utbildning jämfört med inrikes födda akademiker. Utrikes födda akademiker som börjar ett jobb som inte är i nivå med deras utbildning löper också stora risker att fastna där. (Integrationsverket, 2006). En förhållandevis hög andel av de utrikes födda som jobbar i arbetaryrken har eftergymnasial utbildning, jämfört med inrikes födda som jobbar i arbetaryrken, det vill säga andelen med eftergymnasial utbildning är inte lika hög bland inrikes födda arbetare (LO, 2004).

Var utbildningen är förvärvat tycks vara den viktigaste faktorn för att förklara variationen i avkastning på utbildning mellan inrikes och utrikes födda. Avkastningen på utbildning är signifikant högre för utrikes födda som kommit till Sverige under grundskoleåldern jämfört med utrikes födda som kommit senare. Avkastningen är också signifikant högre för utrikes födda som kommit till Sverige i vuxen ålder samt investerat i svensk utbildning, än för utrikes födda som kommit till Sverige i vuxen ålder och endast har utländsk utbildning. (Nordin, 2007).

2.10 Sammanfattning

- Sysselsättningsgraden är lägre bland utrikes födda än bland inrikes födda.
- Skillnad i sysselsättningsgrad mellan utrikes och inrikes födda uppvisar liknande mönster i flertalet länder med flyktinginvandring.
- Arbetslösheten är högre bland utrikes födda än bland inrikes födda.
- Arbetslöshet medför flertalet negativa konsekvenser för den som blir drabbad, så som sämre hälsa.
- Utrikes födda är långtidsarbetslösa och tidsbegränsat anställda i större utsträckning än vad inrikes födda är.
- Nedskärningar i arbetsmarknadspolitiska program drabbar med stor sannolikhet i synnerhet utrikes födda.
- Skillnaden mellan utrikes och inrikes födda vad gäller etableringen på arbetsmarknaden är mindre bland utbildade på högskolenivå.
- Empiriska studier har visat att det förekommer diskriminering på svensk arbetsmarknad.

3 Parternas arbete för integration och mot diskriminering

3.1 Skrivningar

Att arbeta mot alla former av diskriminering tillhör de fackliga kärnfrågorna inom de flesta fackliga organisationerna. Det jämlika fackliga medlemskapet är grundläggande i en facklig organisation liksom det fackliga löftet att medlemmarna inte ska sälja sitt arbete till sämre betalt eller till sämre villkor än det som avtalats. Diskriminerande faktorer medför sämre lön och/eller sämre villkor och är därmed oförenlig med fackets grundidé.

Skrivningar i förbundsavtal, policydokument och övriga avtal är exempel på formella sätt att arbeta med integration i facket utöver den rena organiseringen av medlemmar. Förbundsavtalen håller som grund för juridisk tvist mellan arbetstagare och arbetsgivare om dessa är oense. Förbundens kollektivavtal är frivilliga civilrättsliga avtal som är relativt lätta att ändra och branschpassa. Förutom att kollektivavtalen reglerar löner och anställningsvillkor medför de även rätt till skadestånd till både enskild och fack om arbetsgivaren bryter mot bestämmelserna i kollektivavtalet.

Arbetsmarknadens parter samverkar för att stödja, följa upp, och vidareutveckla arbetet för integration i arbetslivet. De samarbetar också för att förebygga och motverka etnisk diskriminering genom ett parts-gemensamt organ; "Rådet för integration i arbetslivet". I detta parts-gemensamma organ ingår Svensk Näringsliv, Arbetsgivarverket, Sveriges Kommuner och landsting, LO, TCO och Saco. Rådet har gett ut "Integration i arbetslivet – Vägledning för företag myndigheter och organisationer". Verksamheten i rådet övergick i februari 2007 från tidsbegränsad försöksverksamhet till ett långsiktigt åtagande med kontinuerlig verksamhet. Rådet är särskilt engagerat i en treårig informations- och utbildningsatsning om lagen mot etnisk diskriminering som fått stöd av såväl den tidigare som den nuvarande regeringen.

3.2 Andra exempel på integrationsarbete på facklig nivå

Inom Landsorganisationen har olika specifika satsningar gjorts, bland annat "LOs kraftsamling för integration" mellan åren 2000–2004. LOs

mål att göra det svenska arbetslivet till en förebild, och Sverige till ett föregångsland i arbetet för integration och mot diskriminering inom loppet av tio år fastställdes 2004. Målet anammades av förra regeringen och diskussioner har även förts av parterna gemensamt med den nuvarande regeringen för att följa upp och utveckla samverkansformerna i detta avseende.

Alla som arbetar på svensk arbetsmarknad ska omfattas av jämlika löne- och arbetsvillkor. Detta är grunden för allt fackligt integrationsarbete. Genom att upprätthålla kollektivavtalen kan jämlika villkor garanteras för alla arbetstagare och arbetsgivare på den svenska arbetsmarknaden. LO förespråkar att huvudentreprenörer i allmänhet ska vara ansvariga för att underleverantörer betalar skatter och sociala avgifter, samt att arbetsgivaren skall vara skyldig att lämna uppgifter så att den fackliga organisationen kan bevaka att gällande avtal följs. (LO, 2006).

Många av LOs förbund har, förutom lokala eller centrala kollektivavtal, också andra typer av dokument som främjar likabehandling eller motverkar etnisk diskriminering, så som policydokument på förbunds nivå.

Ordning och reda på arbetsmarknaden samt jämlika konkurrensvillkor för företagen är särskilt viktiga ur ett integrationsperspektiv. Det är troligen i den informella sektorn som människor utnyttjas på de grävsta sätten. Detta medför också att seriösa företag får en snedvriden konkurrens.

För ytterligare beskrivningar av LOs fackliga integrationsarbete; se förslagsvis LOs publikationer i referenslistan till denna rapport. Exempelvis; "Två rapporter om fackligt arbete för lika behandling och mot etnisk diskriminering i arbetslivet", "Integration 2004" och "Facklig organisationsgrad bland utlandsfödda".

3.3 Sammanfattning

- Allt arbete mot diskriminering kan beskrivas som en facklig kärnfråga.
- Förbundsavtal, policydokument och andra avtal är olika exempel på partsgemensamt integrationsarbete.
- Partsgemensamt arbete verkar främjande för integrationsprocessen på arbetsmarknaden.

4 Statligt integrationsarbete

4.1 Officiella mål för det statliga integrationsarbetet

Det statliga integrationsarbetet utgår från fyra övergripande mål och två verksamhetsområdesmål. Den nuvarande statliga integrationspolitikens fyra övergripande mål har fastställts i beslut från 1997, 2001, 2002 och 2007. Dessa är;

- › Lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund.
- › En samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund.
- › En samhällsutveckling som kännetecknas av ömsesidig respekt för olikheter inom de gränser som följer av samhällets grundläggande demokratiska värderingar och som alla oavsett bakgrund skall vara delaktiga i och medansvariga för.
- › Ett samhälle fritt från diskriminering¹⁰

Källa: Finansdepartementet (2007)

En ambition har varit att dessa politiska mål ska förverkligas genom insatser riktade till hela samhället inom flertalet olika politikområden.

De särskilda budgetmedel som finns inom politikområdet Integrationspolitik styrs av två verksamhetsområdesmål beslutade av föregående regering. Dessa två verksamhetsområdesmål har varit direkt styrande för Integrationsverket och Ombudsmannen mot etnisk diskriminering. Dessa mål är;

⁹ Tillkom i budgetpropositionen inför 2008. Därmed lades ytterligare ett övergripande mål till politikområdet och det blev fyra i stället för tre mål.

- Kunskapen skall öka inom olika samhällsområden ur ett integrationsperspektiv.
- Myndigheters, kommuners och andra aktörers förutsättningar att beakta allas lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter oavsett etnisk och kulturell bakgrund skall öka.

Källa: Finansdepartementet, 2006.

Således har alla statliga myndigheter via dessa övergripande mål och verksamhetsområdesmål haft ansvar för att integrationspolitiken införlivas i verksamheten. Myndigheter ska fortlöpande beakta samhällets etniska och kulturella mångfald när de utformar och bedriver sin verksamhet. (Finansdepartementet, 2006).

4.2 Medel i statlig budget

Budgetpropositioner innehåller i allmänhet andra exempel på integrationspolitik som är grundade i dessa uttalade mål, som exempelvis; kommunersättningar vid flyktingmottagande, etablering för nyanlända, hemutrustningslån, integrationsåtgärder för att bryta utanförskap och åtgärder för att motverka hedersrelaterat våld. (Finansdepartementet, 2006).

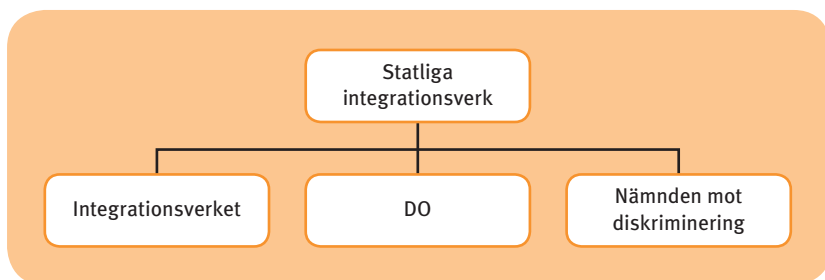
Det är också värt att påpeka att politik som har betydelse för integrationen är mycket vidare och tar stort utrymme i stadsbudgeten utanför utgiftsområde 13 där integrationspolitiken är placerad som utgiftspost. Integrationspolitik är sektorsövergripande och genomförs till stor del inom andra politikområden. Tidigare var politikområdet placerat i den statliga budgetens utgiftsområde 8 "Invandrare och flyktingar" men blev från Budget 2007 flyttat till utgiftsområde 13 "Arbetsmarknadspolitik".

4.2.1 Budgetpropositionen för 2007¹⁰

Till det rena politikområdet "Integrationspolitik" räknades i den statliga budgetpropositionen 2007 myndigheterna Integrationsverket, Om-

10 Underlaget till detta avsnitt är om inget annat anges Finansdepartementets vårproposition 2007.

budsmannen mot etnisk diskriminering (DO) och Nämnden mot diskriminering.

Nuvarande regeringens satsningar på integrationsområdet har framförallt formulerats i regeringens vårproposition 2007 där ett särskilt integrationspaket på 3,6 miljarder kronor under en treårsperiod presenterades (Finansdepartementet, 2007 s 20–23). Detta innehåller i huvudsak följande; möjlighet till nystartsjobbsubvention direkt vid uppehållstillstånd, instegsjobb direkt vid uppehållstillstånd, kompetenssatsning på lärare i Svenska för invandrare (SFI), utländska yrkeskunskaper och utbildningsbakgrunder valideras, dokumenteras och vid behov kompletteras av arbetsförmedlingen, aktiv coachning och förbättrad rådgivning, en satsning på invandrades företagande, en starkare och samlad diskrimineringslagstiftning, en gemensam ombudsmannamyndighet där diskrimineringsombudsmannen tydligare ska fokusera på diskriminering i arbetslivet.

Orsakerna till svårigheterna att etablera sig på arbetsmarknaden för utrikes födda sammanfattas av regeringskansliet som; bristande kunskap och bristande informella nätverk, osäkerhet bland arbetsgivare att anställa, svaga ekonomiska incitament för att arbeta samt diskriminering på arbetsmarknaden. Dessa utgångspunkter har legat till grund för integrationspaketets utformning.

Integrationspaketet innehåller också individuellt anpassad språkutbildning och en uttalad ambition att stimulera så att flyktingar och deras anhöriga bosätter sig i regioner där arbetsmarknaden är god. En utredning om incitamenten för kommuner och individer för att få individerna att nå en snabb etablering på arbetsmarknaden ska också

göras. Nedan följer en sammanställning över de olika kostnaderna till respektive del av integrationspaketet och efter den en något utvecklad beskrivning av posterna.

Tabell 2 Integrationspaketet i miljoner kronor med de största utgiftsposterna markerade

	2007	2008	2009	2010
Alla nyanlända med yrkesbakgrund ska genomgå yrkesbedömning inom tre månader från det att permanent uppehållstillstånd beviljats	5	10	10	10
Instegsjobb	100	400	400	400
Extra stimulans till kommunerna för att stimulera flyktingmottagande	275	622	676	400
Försöksverksamhet med validering enligt branschmodeller	20			
Fortsatt satsning på kompletterande utbildning för högskoleutbildade jurister, lärare, personer med högre praktiskt förvaltningsutbildning och hälso- och sjukvårdspersonal		46	51	51
Utvidgad satsning på kompetensen hos sfi-lärare		17	17	17
Nystartscentrum – en försöksverksamhet	10	20		
Satsning på invandrades företagande		20	20	20
Utredning av ersättningsystem				
Summa	410	1 135	1 174	898

Källa: Finansdepartementet 2007.

De två största utgifterna i integrationspaketet är instegsjobben och den extra stimulansen till kommunerna för att stimulera flyktingmottagande. Tillsammans utgör de två utgifterna över 90 procent av den totala utgiften i integrationspaketet under fyraårsperioden.

Instegsjobben är riktade till asylsökande som har fått uppehållstillstånd, kvotflyktingar, och dessa gruppers anhöriga under de första 18 månaderna efter tilldelat uppehållstillstånd. Lönesubventionen uppgår till 50 procent av lönekostnaden i offentlig sektor och 75 procent för privata arbetsgivare (och offentliga arbetsgivare som bedriver affärsverksamhet). Anställningen är kopplad till språkundervisning (deltagande i svenska för invandrare) och ska innehålla handledande inslag. Arbete och studier kombineras och syftet är att öka möjligheterna för

nyanlända att få ett jobb. Insteigsjobben infördes 2 juli 2007. Taket för subventionen är 21 280 kronor i månaden.

För att underlätta mottagandet av flyktingar i kommuner i regioner med god arbetsmarknad och skapa tydliga ekonomiska incitament som påskyndar etableringen på arbetsmarknaden, får kommunerna en extra ersättning som delvis är prestationsbaserad. Den extra ersättningen utgår till kommuner som under 2007 träffar en treårig överenskommelse om flyktingmottagande. Den extra ersättningen innebär att kommunerna får 10 000 kronor per person (drygt fem procent av schablonersättningen som betalas ut till alla mottagande kommuner) som de tar emot och ytterligare 20 000 kronor (drygt elva procent av schablonersättningen som betalas ut till alla mottagande kommuner)¹¹ för varje vuxen person i åldern 18–64 år som under det första året efter uppehållstillstånd har blivit godkänd i svenska för invandrare (sfi), fått praktik eller arbete.

En av de mindre utgiftsposterna gäller ambitionen att alla nyanlända med yrkesbakgrund ska genomgå yrkesbedömning. Denna ska ske inom tre månader från det att permanent uppehållstillstånd beviljats. Resurserna för yrkeskompetensbedömningar vid arbetsförmedlingen ökas därför med 5 miljoner kronor 2007 och 10 miljoner kronor från och med 2008 till och med 2010.

För att säkerställa att nyanlända erbjuds en bedömning av tidigare yrkeserfarenheter sker en förstärkning av arbetsförmedlingens resurser för yrkesbedömning. Valideringsdelegationen ska också initiera och leda en geografiskt begränsad pilotverksamhet för att validera 1 000 personers utländska yrkeskompetens enligt branschmodeller framtagna i samarbete med branschorganisationer. Individuellt anpassad språkutbildning ska ges samtidigt som yrkeskunskaper och utbildningsbakgrund valideras, dokumenteras och vid behov kompletteras.

En satsning på kompletterande utbildningar för högskoleutbildade jurister, lärare och personer med högre praktisk förvaltningsutbildning genomförs. En ny kompletterande utbildning för hälso- och sjukvårdspersonal från tredje land införs också och är den tredje största utgiftsposten i integrationspaketet.

¹¹ = Se mer om statens ersättningar till kommuner inom integrationspolitiken under avsnittet "Kommunalt integrationsarbete".

Den treåriga satsningen på kompetensutvecklingen av lärare i svenska för invandrare utvidgas för att i större utsträckning kompensera kommunerna för de vikariekostnader som uppstår i samband med fortbildningen av lärare. Dessutom ska inspektionen av sfi intensifieras för att säkerställa att ambitionerna för kvalitet och resultat uppnås.

Under 2008 planerar regeringen att inleda försöksverksamhet med så kallade nystartscentrum i ett antal kommun- och stadsdelar där regeringen anser att det så kallade utanförskapet är särskilt stort. Försöket syftar till att finna en samverkansform där olika aktörer samlas under ett och samma tak, i syfte att underlätta för den enskilde att få snabb, välriktad hjälp och stöd att etablera sig i Sverige och på arbetsmarknaden. Genom att samla privata, offentliga och ideella aktörer på ett och samma ställe är tanken att den enskilde snabbare och enklare får hjälp med till exempel utbildning, jobbmatchning, starta-egget-stöd eller hälsovård.

Formen för denna samordning kommer att beredas inom Regeringskansliet med inriktningen att verksamheten ska träda i kraft under 2008. Regeringen intensifierar även satsningar för att öka nyföretagandet bland människor med invandrarbakgrund. Det gäller bland annat förbättrad rådgivning och aktiv coaching. Asylsökande, kvotflyktingar och dessa gruppers anhöriga ska även kunna få nystartsjobb från den dag de får uppehållstillstånd och under tre år framåt.

Ersättningen till kommunerna och individerna bör enligt regeringen vara utformad så att den skapar ekonomiska incitament att påskynda och öka inträdet på arbetsmarknaden. ”Regeringen avser också att finna former för att stärka individens incitament att snabba på inträdet på arbetsmarknaden. En möjlighet kan enligt regeringen vara att skapa en stimulansersättning till individen, till exempel i form av en bonus till individer som klarar godkänt i sfi eller får arbete inom en viss tid efter att uppehållstillstånd erhållits. Formen för denna stimulansersättning kommer att beredas inom Regeringskansliet med målsättningen att den skall kunna träda i kraft under 2008.”

En särskild utredare har fått i uppdrag att lämna förslag på hur ansvar och finansiering av flyktingmottagande och insatser för nyanlända kan utformas så att de sammantaget stärker kommunernas, statliga myndigheters och andra aktörers incitament att verka för ett snabbt in-

träde på arbetsmarknaden för den nyanlände, samt stärker individens incitament för egen försörjning.

Regeringen vill också motverka diskriminering genom att föreslå en starkare och samlad diskrimineringslagstiftning och bilda en gemensam ombudsmannamyndighet. Den nya samlade diskrimineringsombudsmannen ska tydligare fokusera på diskriminering i arbetslivet.

4.2.2 Budgetpropositionen för 2008¹²

Inom politikområdet ligger i budgetpropositionen för 2008; Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO), Nämnden mot diskriminering, Jämställdhetsombudsmannen (JämO), Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO) samt Handikappombudsmannen (HO). En del av utgifterna (ersättning för vård av ensamkommande barn och åtgärder mot hedersrelaterad våld) är samtidigt flyttade till jämställdhetspolitiken inom ett annat utgiftsområde.

4.2.3 Insatser utanför politikområdet i statlig budget¹³

Insatser utanför politikområdet Integrationspolitik påverkar också integrationsarbetet i Sverige. Arbetsmarknadspolitik är ett av de politikområden som är mest sammankopplad med integrationsprocessen. Enligt Budgetpropositionen för 2008 minskas utgifterna för arbetsmarknadspolitik från anslagen för 2007 på drygt 62,8 miljarder kronor till föreslaget anslag på cirka 55,8 miljarder kronor för 2008, vilket innebär en minskning på mer än sju miljarder, eller mer än elva procent.

Myndigheten för skolutveckling är ett exempel på en myndighet som har en mycket viktig roll att spela när det gäller integration och diskriminering. I sitt utvecklingsarbete ska myndigheten fokusera på skolor i områden med hög andel personer med utländsk bakgrund och på barns språkutveckling. Myndigheten för skolutveckling har också i uppdrag att arbeta fram en nationell strategi för utbildning av nyanlända elever i grundskolan och gymnasieskolan.

Skolverket ska i sin tur redovisa uppgifter uppdelade efter etnisk, kulturell och social bakgrund samt öka kunskapen om hur etnicitet och

12 Underlaget till detta avsnitt är om inget annat anges Finansdepartementets budgetproposition 2008.

13 Underlaget till detta avsnitt är om inget annat anges Finansdepartementets budgetproposition 2008.

social bakgrund förhåller sig till resurstilldelning och måluppfyllelse i skolan. Verket för Högskoleservice har som mål att förkorta handläggningstiden avseende bedömning av utländska gymnasiebetyg.

Arbetsgivarverket gör återkommande redovisningar av andelen statsanställda med utländsk bakgrund. Ett trettiotal statliga myndigheter har också krav på sig att använda antidiskrimineringsvillkor i upphandlingskontrakt.

4.3 Integrationsverket

Integrationsverket jobbade med integrationsfrågan på olika sätt. Bland annat producerade verket den årliga "Rapport Integration" som överskådligt beskrev och utvärderade integrationsprocessen på olika nivåer i Sverige. Rapporten var ständigt återkommande och gjordes utifrån verksamhetsområdesmålet "Kunskapen om levnadsvillkor och utvecklingen inom olika samhällsområden ur ett integrationsperspektiv skall öka".

Integrationsverket jobbade också med;

- Uppföljning av kommunernas introduktion för flyktingar.
- Den årliga enkätundersökningen "Integrationsbarometern" som mäter attityder, erfarenheter och kunskaper om rasism, främlingsfientlighet och integration.

Nuvarande regeringen beslutade att lägga ned Integrationsverket från och med 1 juli 2007 och det Integrationsverket gjorde fördelades mellan andra myndigheter och verk eller prioriterades bort. Förhandlingar om kommunplaceringar för invandrare flyttades över till länsstyrelserna i syfte att stärka det regionala samarbetet kring kommunplatser utifrån ambitionen att i första hand träffa överenskommelser om kommunplatser med kommuner som uppfyller villkoret om en god arbetsmarknad inom pendlingsavstånd. (Finansdepartementet 2007 s 22, Integrations- och jämställdhetsdepartementet, 2007).

Integrationsverkets arbetsuppgifter med en ny utförare sammanställs nedan. De som tar över arbetsuppgifter från Integrationsverket är i huvudsak Migrationsverket, länsstyrelserna, SCB, Ungdomsstyrelsen och ESF-rådet.

Uppgift	Ny utförare av uppgiften
Mottagande	Migrationsverket och länsstyrelserna
Bosättning	Migrationsverket och länsstyrelserna
Ersättning	Migrationsverket och länsstyrelserna
Databasen STATIV	SCB
Fördelning av stöd till organisationer	Ungdomsstyrelsen
Integrationsfonden	ESF-rådet

Källa: Integrations- och jämställdhetsdepartementet, 2007

4.4 Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO)¹⁴

Ombudsmannen mot etnisk diskriminering DO är en myndighet som arbetar för den som blivit diskriminerad på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Chefen för myndigheten kallas också för Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) och utses av regeringen. Sedan mars 2005 är Katri Linna Ombudsmannen mot etnisk diskriminering.

DOs uppdrag är att förebygga och motverka diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning och de beskriver diskriminering som olika behandling av lika fall, det vill säga att diskriminering sker när en person behandlas sämre än en annan i en jämförbar situation. (DO, 2007). DO har också utvecklat och organiserat ett arbete med att ge råd och stöd till antidiskrimineringsbyråerna (Finansdepartementet, 2006). DOs uppdrag har fokuserats kring tre huvudsakliga arbetsområden. Dessa är att;

- hjälpa den som utsatts för diskriminering att ta tillvara sina rättigheter.
- utöva tillsyn över att arbetsgivare, högskolor och skolor följer lagens krav och förebygger diskriminering genom ett målinriktat och aktivt arbete.
- informera, utbilda och bilda opinion mot diskriminering. (DO, 2007).

¹⁴ Underlaget till detta avsnitt är om inget annat anges DO (2007).

Under 1986 fram till januari 2006 tog DO emot 2 387 anmälningar rörande diskriminering i arbetslivet och 3 967 anmälningar beträffande övriga samhället¹⁵. I andelar innebar detta att 38 procent av alla anmälningar till DO under perioden rörde diskriminering i arbetslivet och 62 procent var anmälningar av diskriminering i övriga samhället. (DO, 2007). Anmälningarna ökade mellan 2003, 2004 och 2005 och störst var ökningen, enligt DOs egna områdesindelning, inom restaurangbranschen, arbetsmarknad och sjukvård. (Finansdepartementet, 2006). Som påpekat tidigare har regeringen föreslagit en gemensam ombudsmannamyndighet och den nya gemensamma diskrimineringsombudsmannen ska tydligare än hittills fokusera på diskriminering i arbetslivet.

DO har en kontinuerlig samverkan med fackliga organisationer och arbetsgivare när det gäller etnisk diskriminering i arbetslivet. Konkreta samverkansprojekt pågår.

4.5 Migrationsverket

Migrationsverket kommer in tidigt i integrationsprocessen genom att de till stor del jobbar mottagande och övergripande med de nyanlända som kommer till Sverige.

Migrationsverket är Sveriges centrala förvaltningsmyndighet för verksamhet inom migrationsområdet och ansvarar för: tillstånd eller visum för besök, tillstånd för bosättning i Sverige, asylprocessen – från ansökan till uppehållstillstånd eller självmant återvändande till hemlandet, medborgarskap, internationellt arbete inom EU, UNHCR och andra samverkansorgan. (Migrationsverket, 2007).

Migrationsverket ska också se till att alla berörda myndigheter samverkar på bästa sätt;

- *Länsstyrelserna* sköter mottagande, bosättning och ersättning för sökande tillsammans med Migrationsverket.
- *Ambassaderna och konsulaten i utlandet* – tar emot ansökningar om besöksvisum, arbets- och uppehållstillstånd.
- *Polisen* – ansvarar för gränskontrollen och tillser att avvisade lämnar landet.
- *Domstolsverket* – de tre migrationsdomstolarna och Migrationsöver-

15 Exempel på områden från övriga samhället; bostad, försäkring, restaurang, rättsväsende, sjukvård, utbildning.

domstolen prövar Migrationsverkets beslut om sökande överklagar beslut. (Migrationsverket, 2007).

Migrationsverket – eller myndighet som fått bemyndigande av Migrationsverket – tar också beslut i frågor gällande permanent uppehållstillstånd av arbetsmarknadsskäl och i frågor om arbetstillstånd. Arbetskraftsinvandringen är reglerad och förutsättningarna för dessa fastställs i lagar och förordningar. Huvudregeln är att uppehållstillstånd ska vara klart före inresan till Sverige. Familjemedlemmar till den som beviljats tillstånd av arbetsmarknadsskäl beviljas uppehålls- och arbetstillstånd utifrån grundprincipen att kärnfamiljen skall hållas samman i så stor utsträckning som möjligt. (SOU, 2006:87 sid 21–22, 26).

Oroligheter och konflikter i Irak, Afghanistan, Syrien, Libanon och Somalia är några kraftiga påverkande faktorer för inströmningen av flyktingar till Sverige 2007. Sverige är i dagsläget det främsta destinationslandet för asylsökande irakier i Europa. Migrationsverkets bedömning i början på 2007 är att det kan komma 40 000 asylsökande till Sverige under året, jämfört med ungefär 24 300 under 2006. (Migrationsverket, 2007).

Regeringen vill enligt dem själva grunda flyktingmottagandet på principen om arbetslinjen, ekonomiska incitament, tydliga krav och ansvarstagande. Framförallt instegsjobb är för regeringen en del av arbetslinjen för denna grupp. Vad gäller ekonomiska incitament så består den delen av en ambition att bosätta flyktingar i kommuner med god arbetsmarknad, där det ska löna sig för kommunerna att ta emot flyktingar och lyckas väl med flyktingmottagandet¹⁶. Också arbetsgivare skall få ekonomiska incitament att anställa nyanlända i huvudsak via de så kallade instegsjobben, och den enskilde skall tjäna på att lära sig svenska och få jobb. (Se även avsnittet om Vårpropositionen 2007). Regeringen betonar vikten av eget ansvar hos den nyanlända och att samhället inte bara ska stödja, utan också ställa krav. (Integrations- och jämställdhetsdepartementet, 2007).

En omläggning av flyktingmottagandet började med regeringens omläggning av arbetsmarknadspolitiken och en satsning på flyktingmot-

16 Med lyckas väl med flyktingmottagandet avses enligt vårpropositionen 2007 att flyktingarna så fort som möjligt kommer ut på arbetsmarknaden och/eller klarar av svenska för invandrare, sfi.

tagandet via kommunersättningarna. En av de inledande aktiviteterna har varit instegsjobben som åtföljs av nya myndighetsansvar i och med att Integrationsverket läggs ned. (Finansdepartementet 2007).

4.6 AMV

Arbetsmarknadsverket AMV jobbar via Arbetsförmedlingarna med att förmedla arbeten till arbetsökande. Integrationsfrågorna på arbetsmarknaden bestäms till stor del av regeringens årliga satsningar i budgeten, vårpropositionen och i direktiven till myndigheterna, däribland AMV.

AMV har haft många uppdrag att med hjälp av olika insatser och program underlätta för utrikes födda att få arbete, detta med utgångspunkt i den generella arbetsmarknadspolitiken. Vissa särskilda åtgärder har också genomförts exempelvis med hjälp av örönmärkta medel för arbetsplatsintroduktion. Arbetspraktik bl.a. i form av prova-på-platser har anordnats för arbetsökande utan eller liten erfarenhet av svenskt arbetsliv. (Finansdepartementet, 2006).

AMV jobbar delvis med integration i projektform. Ett pågående samarbetsprojekt bedrivs samtidigt i tre län; Götaland, Stockholm och Skåne. Samarbetet är mellan AMV och rikstäckande arbetsgivare inom byggbranschen. Syftet är att snabbare få ut utrikes födda i arbete och korta ner tiden det tar mellan att dessa personer anlant till Sverige tills det att arbetsgivaren vet att de står till arbetsmarknadens förfogande. Projektarbetet går ut på att i samverkan med företagen rekrytera nyanländ arbetskraft direkt till företagen, där arbete varvas med språkundervisning. Under 2007 har AMV också jobbat med integrationsfrågan genom ett valideringsprojekt av nyanländas yrkeskompetens som regeringen lagt under vårpropositionens integrationspaket. (Se avsnittet om vårpropositionen 2007).

4.6.1 Arbetsmarknadspolitiskt arbete för utrikes födda

Det mest entydiga resultatet från utvärderingsforskningen kring arbetsmarknadspolitik för utrikes födda är att lönesubventioner i jobb på den ordinarie arbetsmarknaden, och stöd till start av näringsverksamhet, ger likvärdigt positiva, och är de bästa, resultaten för deltagarnas framtida arbetsmarknadssituation. (Integrationsverket, 2006).

Intensifierade arbetsförmedlingsinsatser kan också vara särskilt effektiva för utrikes födda som saknar personliga nätverk av kontakter på arbetsmarknaden. Det finns ett fåtal studier av effekterna av intensifierad arbetsförmedling varav de flesta från 1970- och 80-talen. Alla dessa studier visade att intensifierad arbetsförmedling ger positiva resultat för utrikes födda. (Integrationsverket, 2006).

RRV har studerat arbetsförmedlingens effektivitet i att hjälpa utrikes födda till arbete. Sannolikheten för utrikes födda att få ett jobb var 74 procent högre vid kontor med framgångsrika arbetssätt gentemot utrikes födda;

- särskilda handläggare med kunskap om både utrikes födda och företagens behov av arbetskraft
- intensivt matchningsarbete
- täta företagskontakter
- skraddarsydd utbildningar
- samarbete med kommunerna (Sohlman, 2006a i Integrationsverket, 2006).

Fram till 2002 var utrikes födda underrepresenterade i de arbetsmarknadspolitiska programmen som påminner mest om vanliga arbeten, det vill säga den typ av program som utvärderingar visat ger de bästa effekterna (Sohlman, 2006a i Integrationsverket, 2006).

Under de senaste åren har utrikes födda givits högre prioritet, vilket har fått till konsekvens att de anvisas till program något mer än vad deras andel är bland de arbetslösa. Kontroller för faktorer som utbildning, ålder och inskrivningstid hos Arbetsförmedlingen, har visat att den som har varit ganska lång tid i Sverige (invandrat före 1993) hade lägre sannolikhet att delta i ett program än inrikes födda, medan mer nyanlända (0–5 år) hade högre sannolikhet att delta i ett program än inrikes födda. (Integrationsverket, 2006).

Studier som skiljer på olika typer av arbetsmarknadsutbildningar har visat att det finns en tendens till att vissa yrkesutbildningar ger bättre resultat än allmänna kortare kurser. Dessa utbildningar med bättre resultat, så kallat hög måluppfyllelse, riktar sig mot bristområden för arbetsgivarna på arbetsmarknaden, där arbetsgivarna ofta är med på idéstadiet. Inledningskedet av utbildningsprocessen innehåller också

fler tester och intervjuer. Utbildningen kan också innefatta mer praktik hos arbetsgivare med personalbrist. Dessa utbildningar ligger nära arbetsmarknaden¹⁷. Utmordiska medborgare är underrepresenterade i utbildningar med hög måluppfyllelse. (Martinsson och Lundin 2003 i Integrationsverket, 2006).

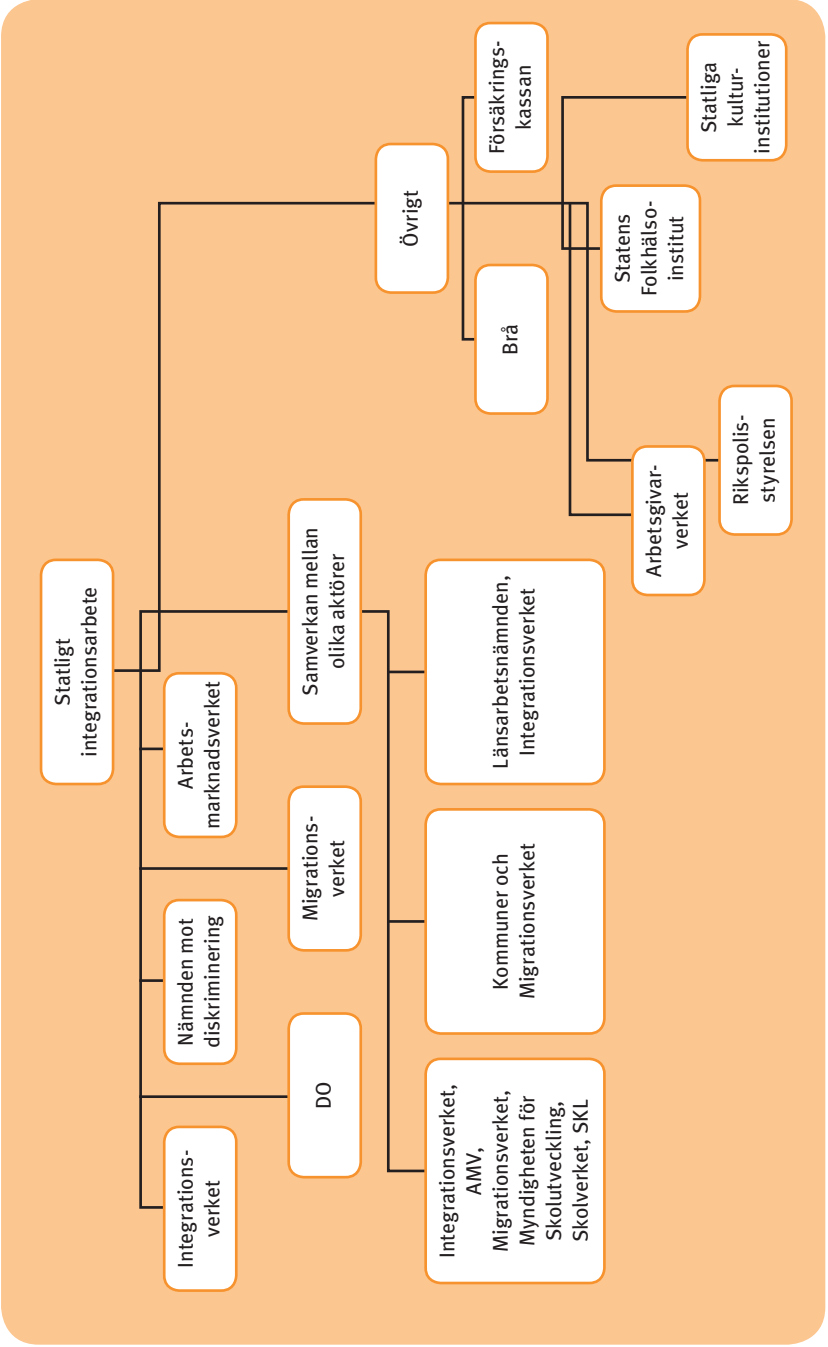
Målen för arbetsmarknadspolitiken innehåller en målkonflikt mellan effektivitetskrav utifrån andelen som får arbete efter programmet, och prioritering av dem som har det svårast på arbetsmarknaden där utrikes födda är en prioriterad grupp. Det finns dock inga kvantitativa mål mot vilka det går att mäta insatserna för den prioriterade gruppen utrikes födda (Sohlman 2006b, AMS 2005 i Integrationsverket, 2006), vilket missgynnat de med utländsk bakgrund då det har visat sig att kvantitativa mål har större genomslagskraft på arbetsförmedlingarnas verksamhet än allmänt uttalade prioriteringar. Kvantitativa målsättningar har till exempel påverkat en del av lönesättningen bland förmedlarna och gjort att det kommit upp röda eller gröna siffror på skärmen varje gång en arbetsförmedlare loggat in sig på intranätet (Lundin, 2004 i Integrationsverket, 2006). Det har således funnits anledning för den enskilda arbetsförmedlaren att medvetet eller omedvetet prioritera arbetet med dem som har de största chanserna att få ett jobb på den ordinarie arbetsmarknaden, det vill säga de med svensk bakgrund. (Integrationsverket, 2006).

Se även avsnitt 5.4 om Kommunal arbetsmarknadspolitik.

4.7 Sammanfattning av det statliga integrationsarbetet

- Det statliga integrationsarbetet styrs av fyra övergripande mål och två verksamhetsområdesmål.
- En stor del av det statliga integrationsarbetet styrs av budgetmedel inom och utom politikområdet.
- Några myndigheter som jobbar med integrationsfrågor är DO, Migrationsverket och AMV.
- Utöver dessa finns ett flertal aktörer vars politiska agerande också påverkar integrationen från ett annat håll; Arbetsmiljöverket är en sådan, Arbetsgivarverket en annan.

17 Jämför med låg måluppfyllelse = mer inriktade till deltagarnas behov.

5 Kommunalt integrationsarbete

DEN KOMMUNALA NIVÅN spelar en central roll i integrationsarbetet i det svenska samhället. Att ta emot flyktingar och andra invandrare till Sverige ligger under statens ansvar. Kommunerna genomför introduktionen för de nyanlända mot statlig ersättning. En av grundstommarna i integrationspolitiken är att endast första tiden i Sverige ska innehålla inslag av särbehandling (introduktionsperioden). De generella systemen har inte klarat av att följa huvudregeln inom de integrationspolitiska målen eftersom introduktionstiden inte ger förutsättningar för individerna att kunna möta de generella systemen. Målen för introduktionen (att individerna ska vara självförsörjande efter introduktionsperioden) åtföljs enligt Sveriges Kommuner och Landsting, SKL inte av finansiella förutsättningar för att introducera nyanländas kompetens till arbetsmarknaden. Enligt SKL blir introduktionen på grund av detta inte tillräckligt kvalificerad vilket försvårar för de nyanlända att ta del av de generella systemen så som exempelvis arbetsmarknadsprogram eller studier på högskolenivå. (SKL, 2007 s 14).

5.1 Statlig ersättning till kommuner

Den statliga ersättningen täcker inte kommunernas kostnader för flyktingmottagandet enligt SKL. Framförallt storstäder med förortskommuner och de större och medelstora kommunerna har inte fått full täckning för försörjningsstöd och introduktionsinsatser. Nästan 90 procent av ersättningen kommunerna får går enligt uppgift till ren försörjning. Det som blir över räcker inte till för kostnader som svenska för invandrare, samhällsinformation, praktik, kompletterande utbildningar, yrkesspråk, tolkverksamhet samt merkostnader för barnomsorg och skola. (SKL, 2007).

Schablonbeloppen för varje nyanländ flykting eller invandrare som tas emot är en åldersdifferentierad ersättning och den ska räcka för hela introduktionsperioden som är tre och ett halvt år. Så mycket får kommunerna i schablonersättning för olika personer;

Barn upp till 16 år	109 500 kronor
Vuxna (17 till 64 år)	178 300 kronor
Pensionärer (65- år)	65 900 kronor

Den statliga ersättningen till kommunerna består av fem delar;

- Grundersättning
- Schablonersättning
- Ersättning för särskilda kostnader
- Ersättning för extra ordinära kostnader
- Ersättning för sjukvårdskostnader

De flyktingar som kommunerna får ersättning för är;

- Kvotflyktingar
- De som kommer till en kommun efter att ha varit registrerade vid en förläggning för asylsökande
- Andra utlänningar som fått uppehållstillstånd med anledning av flyktinskäl, humanitära skäl, eller pga skyddsbehov
- Anhöriga som kommer två år efter det att den första familjemedlemmen fick sitt uppehållstillstånd.

Enligt SKL har inte kommunerna fått rätt förutsättningar att genomföra introduktionen på ett effektivt sätt. De menar att systemet är underfinansierat och inte tillräckligt ser till olika individers förutsättningar på arbetsmarknaden. Ersättningen till kommunerna kan således möjligen behöva både bli högre och mer differentierad. En differentierad ersättning som inte bara är åldersdifferentierad utan även behovsdifferentierad kan eventuellt medföra att fler nyanlända skulle kunna komma i jobb eller studier snabbare. Ersättningarna till kommunerna är i nuläget inte anpassade efter varken olika individers förutsättningar eller efter hur efterfrågan ser ut på arbetsmarknaden. En högskoleutbildad person med mycket arbetslivserfarenhet som bara behöver kompletterande utbildning jämföras idag rent ersättningsmässigt med en person som är helt utbildad och kanske helt saknar arbetslivserfarenhet och som minst behöver grundutbildning. (SKL, 2007).

Kommunerna får inte ersättning för all anhöriginvandring utan bara för de anhöriga som kommer två år efter det att den första familjemed-

lemmen fick sitt uppehållstillstånd. För de som kommer senare betalas ingen introduktionsersättning ut till kommunerna trots att de utgör ungefär 50 procent av gruppen nyanlända. Enligt SKL har majoriteten av denna grupp också ett behov av introduktion och svenskundervisning. (SKL, 2007 s 1).

5.2 Boende

Den kommunala bostadspolitiken ser olika ut i olika kommuner i landet. Den påverkar i allra högsta grad integrationen av personer med utrikes bakgrund. Den vanligaste boendeformen bland utrikes födda personer är boende i hyresrätt. Bland personer födda i Sverige är den vanligaste boendeformen boende i äganderätt eller bostadsrätt. Andelen svenskar som bor i äganderätt eller bostadsrätt är nästan 70 procent medan andelen med utländsk bakgrund som bor i äganderätt eller bostadsrätt är cirka 44 procent. (Boverket, 2007 i Finansdepartementet, 2007).

Samtidigt är det vanligare att utrikes födda är trångbodda. Andelen trångbodda med svensk bakgrund är mellan 13–15 procent medan andelen trångbodda med utländsk bakgrund är mellan 30–34 procent. (ULF i Finansdepartementet, 2007).

5.3 Verksamheten i skolan

Många andra delar av kommunernas verksamheter påverkar också direkt integrationsprocessen. Ett exempel är verksamheten i skolan. En elev som inte lyckas i skolan kommer också få svårt att lyckas på andra områden i livet, så som på arbetsmarknaden. Kommuner med goda skolresultat, det vill säga att de allra flesta eleverna går ut med fullständiga betyg, är således en av byggstenarna för ett integrerat samhälle.

Andelen elever i Sverige som lämnar grundskolan med fullständiga betyg är lägst bland pojkar med utländsk bakgrund och näst lägst bland flickor med utländsk bakgrund. Den är högst bland flickor med svensk bakgrund och näst högst bland pojkar med svensk bakgrund. (Skolverket, 2007 i Finansdepartementet, 2007).

Diskriminering av elever med utländsk bakgrund betraktas av många forskare som en av de viktigaste anledningarna till låga utbildningsprestationer bland elever med annan bakgrund än majoritetssamhället. (De los Reyes & Kamali et al, 2005). Dance (2004) har till och med an-

vänt begreppet "push out" i stället för "drop out" för att förklara varför elever med minoritets- eller invandrabakgrund lämnar skolan utan fullständiga betyg. Även utrikes födda elever som bott i Sverige under en längre tid och har goda språkkunskaper i svenska drabbas av diskriminering i utbildningssystemet. (Arai et al, 2000).

5.4 Kommunal arbetsmarknadspolitik¹⁸

Det förs inga nationella register över deltagarna i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen, och det görs ingen central insamling av kommunala register. Många kommuner saknar uppgifter om vilka som deltar i kommunala arbetsmarknadspolitiska program. De kommunala programmen riktar sig främst till personer som har försörjningsstöd.

Det finns tendenser till att de som inte har kvalificerat sig till arbetslöshetsersättning styrs över till kommunala verksamheter eller mindre effektiva nationella arbetsmarknadspolitiska program.

Det finns också benägenheter till en uppdelning mellan kommuner och Arbetsförmedlingar där den senare prioriterar dem som har arbetslöshetsunderstöd och hänvisar försörjningsstödsomtagarna till kommunerna. Eftersom utrikes födda har försörjningsstöd i större utsträckning är de sannolikt överrepresenterade bland dem som deltar i de kommunala programmen. Salonen och Ulmestig (2004) har visat att i nästan hälften av de kommunala arbetsmarknadsprogrammen ingår utrikes födda i målgruppen och 16 procent av programmen riktar sig uteslutande till utrikes födda.

Enligt socialtjänstlagen ska kommunala arbetsmarknadsprogram syfta till att utveckla den enskildes möjligheter att försörja sig själv och stärka individens möjligheter att komma in på arbetsmarknaden eller komma in på en fortsatt utbildning. En stor skillnad mellan arbetsförmedlingarna och kommunerna är att arbetsförmedlarnas verksamhet i hög grad är styrd av regler och nationella mål, medan kommunerna prioriterar att få ned kostnaderna för försörjningsstöd.

Kommunernas arbetsmarknadspolitik har överlag beskrivits som att den saknar arbetsmarknadsperspektiv. I stället har den beskrivits som att den går ut på att visa att den som får försörjningsstöd är för sjuk

18 Hela nedanstående avsnitt baserar sig på Rapport Integration 2005 (Integrationsverket, 2006) om inget annat anges.

för att arbeta och därmed är berättigad till rehabiliterings- och försörjningsstöd från Försäkringskassan. Det har också påståtts att kommunen vill visa att den som får försörjningsstöd kan arbeta och således står till arbetsmarknadens förfogande och därför bör få delta i arbetsförmedlingarnas program.

Kommuner och socialtjänsten har ofta varit engagerade som huvudmän i arbetsmarknadsprogram där utrikes födda ingått i målgruppen. Samtidigt har Försäkringskassan och arbetsförmedlingarna varit mer engagerade i program som inte har utrikes födda som målgrupp.

Beträffande innehållet i kommunala program så är praktisk och teoretisk utbildning samt arbetsplatsförlagd praktik och söka-jobb-träning vanligare i program med utrikes födda i målgruppen, vilket möjligen förklaras av att introduktionsprogrammen för utrikes födda ingår i över-sikten.

5.5 Sammanfattning av integrationsrelaterad politik på kommunal nivå

- Introduktionen på den svenska arbetsmarknaden och i det svenska samhället påverkas inte bara av det statliga integrationsarbetet utan även av politik på kommunal nivå.
- Den statliga integrationspolitiken påverkar integrationen i kommunerna och introduktionen på arbetsmarknaden genom att staten tilldelar kommunerna ekonomiska medel.
- Den kommunala skolpolitiken inverkar i hög grad på integrationen för personer med utländsk bakgrund, och introduktionen för dessa på arbetsmarknaden.
- Den kommunala bostadspolitiken påverkar också i stor utsträckning integrationsprocessen för personer med utländsk bakgrund.
- Kommunal arbetsmarknadspolitik spelar en avgörande roll för integrationen i allmänhet och introduktionen på arbetsmarknaden för personer med utländsk bakgrund i synnerhet.

6 Strukturell diskriminering på arbetsmarknaden och i samhället

FORSKNING HAR VISAT att det förekommer olika former av diskriminering på svensk arbetsmarknad (Attström, 2007, Integrationsverket, 2006, Eriksson & Lagerström, 2007) och i samhället i övrigt (De los Reyes & Kamali, 2005). Uppfattningen om människors kulturella och etniska olikhet är central i diskrimineringsprocessen där både uteslutande och underordnande ingår. Diskrimineringen innebär följaktligen både åsidosättande och underställande. Diskrimineringen verkar inte i huvudsak genom uttryckliga rasistiska handlingar utan i stället ofta genom vardagliga rutiner och handlingar. Individuella val och institutionella beslut kan göra skillnad för diskrimineringens förekomst. (Kamali et al, 2006).

6.1 Diskriminering på arbetsmarknaden

Strukturell/institutionell diskriminering på den svenska arbetsmarknaden har enligt De los Reyes och Kamali (2005) skapat en situation där utlandsfödda jämfört med födda i Sverige har;

- Högre arbetslöshet och lägre sysselsättningsgrad.
- Längre arbetslöshetsperioder.
- Högre andel tidsbegränsade tjänster.
- Högre andel arbetsrelaterade hälsoproblem.
- Sämre fysisk och psykosocial arbetsmiljö.
- Sämre chanser att hitta jobb som motsvarar arbetslivserfarenhet/utbildningsnivå.
- Sämre löneutvecklingsmöjligheter.
- Sämre karriärutsikter. (De los Reyes & Kamali et al, 2005).

Diskriminering på arbetsmarknaden kan således till viss del ses som en arbetsmiljöfråga.

Neddragningen av anslaget till Arbetsmiljöverket kan innebära ett hårt slag för arbetsmiljöarbetet och kan försämra möjligheterna att motverka och förebygga kränkningar, trakasserier och diskriminering av olika former.

Reduceringen av medel till Arbetslivsinstitutet kan också påverka diskrimineringsområdet på arbetsmarknaden negativt eftersom ALI bland annat bidrog till kunskapsunderlag på området.

Möjligheten att utbilda fackligt förtroendevalda i arbetsrättsliga frågor, inklusive lagen mot etnisk diskriminering i arbetslivet, har försvarats eftersom de statliga anslagen för facklig utbildning dragits ned genom att partsmedlen för funktionsutbildning inom arbetsmiljö- och bolagsstyreområdet avskaffats av regeringen.

6.2 Strukturell och institutionell diskriminering

Samtidigt som flera institutioner och verk är direkt eller indirekt inblandade i integrationspolitiken kan det vara värt att påpeka att det saknas institutionella strategier mot diskriminering, och då framförallt strukturell¹⁹ och institutionell sådan. Detta har av vissa betraktats som ett normaliserat förnekande av diskrimineringens förekomst (De los Reyes & Kamali et al, 2005, LO, 2007).

6.3 Integrationstänkandet grupperar

Kartläggning av olikheter utifrån etnisk eller nationell bakgrund har bidragit till att befästa föreställningen om att Sveriges befolkning är uppdelad i grupper och att utrikes födda associeras till problemsituationer inom praktiskt taget alla samhällsområden. (De los Reyes & Kamali et al, 2005). Samtidigt har statistiska beskrivningar av samhället bidragit till att belysa orättvisor och skillnader i landet.

Vissa menar att integrationstänkandet orsakar två föreställda grupper; nämligen svenskar som agenter för att integrera och de andra som ska integreras och bli mer lika de som ansvarar för integrerandet. Uppdelningen i ett vi och dem har varit en förutsättning för både integrationspolitikens existensberättigande och misslyckande. Särskiljandet mellan de som integrerar och de som ska integreras etablerar en hie-

¹⁹ Strukturell diskriminering = syftar på samhällets institutionella ordning, normer och organiseringsformer som indirekt och oftast oavsiktligt diskriminerar personer och grupper med annan etnisk bakgrund än majoritetssamhället. Strukturell diskriminering legitimerar och normaliserar indirekta former av negativ särbehandling av "de andra".

Jämför med: Individuell diskriminering = syftar på de handlingar som utförs av enskilda medlemmar av en etnisk- och/eller könsgrupp som avsiktligt har en särskiljande och skadlig effekt på medlemmar av andra grupper.

Institutionell diskriminering = Handlar om de dominerande institutionernas policy, rutiner, normer, arbetssätt (De los Reyes & Kamali et al, 2005).

rarkisk ordning där de som integrerar står högst upp och de som ska integreras står längst ner. Denna uppdelning är beroende av den anonymisering (personer diskuteras inte som individer utan som tillhörande en grupp) och homogenisering (personer beskrivs inte utifrån individuella egenskaper utan från samma beskafterheter). (De los Reyes & Kamali et al, 2005).

Det har ansetts av somliga att det delvis är utlandsföddas eget fel att de inte integreras i tillräcklig utsträckning och en del har därför skärpt tonen mot personer med utländskt ursprung. Andra anser att den misslyckade integrationen är en offentlig motgång. Dessa fokuserar på de strukturella och institutionella mekanismerna i samhället bakom reproduktionen av etniska klyftor. (De los Reyes & Kamali et al, 2005).

6.4 Flera diskrimineringsgrunder verkar samtidigt

Diskrimineringen upplevs och hanteras utifrån ett eller flera perspektiv samtidigt; som exempelvis klass, kön, och sexualitet. Diskriminering utövas på liknande sätt från maktpositioner som vilar på flera makttaxlar på samma gång. Detta innebär sammantaget en ökad sårbarhet för den som diskrimineras när flera diskrimineringsgrunder (så som klass, kön, etnicitet, ålder, funktionsförmåga) verkar samtidigt. (De los Reyes & Kamali et al, 2005).

6.5 Sammanfattning

- Det saknas strategier mot strukturell och institutionell diskriminering i Sverige.
- Diskriminering innebär både åsidosättande och underställande.
- Diskrimineringen verkar ofta omedvetet genom vardagliga rutiner och handlingar.
- Klass, kön, etnicitet, ålder och funktionsförmåga är exempel på diskrimineringsgrunder och diskrimineringen blir svårast när flera grunder verkar samtidigt gentemot en och samma individ.

7 Slutsatser

MÅLEN FÖR DEN STATLIGA INTEGRATIONSPOLITIKEN som nämnts i kapitel 4 (avsnitt 4.1)²⁰ är inte uppfyllda enligt beskrivningen av integrationsprocessen som framförallt gjorts i kapitel 1 (Inledning) och 2 (Integrationsprocessen på arbetsmarknaden). Det gäller främst målen ”Lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund.” och ”Ett samhälle fritt från diskriminering.”. Det finns ett flertal problem i dagens organisation av integrationspolitiken som delvis orsakat att dessa mål inte är infriade i tillräcklig grad.

7.1 En effektiv och generell arbetsmarknadspolitik är nyckeln

Räckvidden i arbetsmarknadspolitik har varit för svag och arbetsmarknadspolitik fungerar inte lika bra för alla. En generell arbetsmarknadspolitik för alla är det mest eftersträvansvärda ur integrations-synvinkel, även om speciella satsningar utifrån behov sannolikt är fördelaktiga för precis nyanlända.

Arbetsmarknadspolitik gynnar individer utan kontaktnät och främjar därför integrationen i samhället. En förutsättning för hög effektivitet är dock att de som genomför den inte diskriminerar. Att banta arbetsmarknadspolitik med 7 miljarder kronor mellan 2007 och 2008 i statsbudgeten begränsar integrationen på arbetsmarknaden och i samhället – oavsett satsningen i Integrationspaketet med 3,6 miljarder kronor under tre år. Med regeringens politik sker en urholkning av utbildningsinnehållet i den aktiva arbetsmarknadspolitik, vilket är allvarligt för de som behöver komplettering för att bli matchningsbara på arbetsmarknaden.

20

1. Lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund.
2. En samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund.
3. En samhällsutveckling som kännetecknas av ömsesidig respekt för olikheter inom de gränser som följer av samhällets grundläggande demokratiska värderingar och som alla oavsett bakgrund skall vara delaktiga i och medansvariga för.
4. Ett samhälle fritt från diskriminering.

Det finns tendenser till att de som inte kvalificerat sig till arbetslöshetsersättning styrs över till kommunala verksamheter eller mindre effektiva nationella arbetsmarknadspolitiska program.

7.2 Generella arbetsmarknadspolitiska satsningar i kombination med information, utbildning och samverkan mellan arbetsmarknadens parter för likabehandling

Arbetsmarknadssatsningar för att främja integrationen i arbetslivet bör kompletteras med informations- och utbildningsinsatser om hur man rent praktiskt arbetar för likabehandling/mot alla former av trakasserier och diskriminering. Sådana satsningar måste även gälla arbetsförmedlingsprocessen där det krävs djupare kunskap om hur arbetet med likabehandling/mot diskriminering går till.

För att komma tillrätta med alla former av diskriminering i arbetslivet krävs en fortsatt samverkan mellan arbetsmarknadens organisationer och regeringen – oavsett vilka partier den är sammansatt av. Att bekämpa de sämre villkoren på arbetsmarknaden som i huvudsak drabbas de med svagast position på arbetsmarknaden är en solidarisk facklig kärnfråga.

7.3 Ett samlat ansvar för etablering med kvantitativa mål

Det nuvarande delade myndighetsansvaret för introduktionen av nyanlända på arbetsmarknaden mellan AMS och kommunerna bör sannolikt samlas. En myndighet utses eventuellt lämpligen till huvudansvarig för introduktionen och etableringen på arbetsmarknaden. Denna myndighet kan med fördel vara AMS (blivande myndigheten Arbetsförmedlingen). I övrigt bör DO fortsätta övervaka förekommande diskriminering på arbetsmarknaden.

AMS har flera verktyg för att agera arbetsmarknadspolitiskt gentemot individer utifrån behov. Med mer resurser skulle myndigheten kunna börja agera i frågan på bred front i stället för att arbeta separat med ett verktyg i taget. AMS behöver också utökade resurser för att klara av att leverera de beställningar regeringen gjort. Exempelvis; projekt med validering av utländsk yrkesexamen är svåra att genomföra utan en personlig manuell hantering av individer och deras examen. Det finns i nuläget troligtvis inget färdigt register utifrån examen för de med ut-

ländsk examen hos AMS och detta måste därför sannolikt byggas upp, vilket är både tids- och resurskrävande.

Det behövs förmodligen också en översyn över de integrationspolitiska effekterna av mål- och resultatstyrningen på AMS. De integrationspolitiska målen i den statliga integrationspolitiken är idag tydliga på ett övergripande plan. Översätts målen i kvantitativa termer och blir konkreta för exempelvis arbetsmarknadsområden och arbetsförmedlingar, kan det också bli lättare att säkerställa att insatserna utvärderas externt av till exempel Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, IFAU.

7.4 Riskabelt med flera nedläggningar och omorganisationer samtidigt

Det finns risker med att lägga ner Integrationsverket, och utsätta Migrationsverket för ett förändringstryck, samtidigt som det råder en pågående kraftig flyktingström. Att omorganisera och ge DO en arbetsmarknadsprofil som nuvarande regering uttalat att de avser göra, skulle kunna medföra att diskrimineringsfall som inte utspelat sig på arbetsmarknaden (i dagsläget drygt 60 procent av alla anmälningar) kan komma att sakna naturlig hemvist. Samtidigt är det värt att påpeka att diskrimineringen på arbetsmarknaden möjligen kan motarbetas mer framgångsrikt med en tydligare arbetsmarknadsprofilering av DO.

7.5 Forskning och kunskapsuppbyggande om integration riskerar att försämrats

Det finns en risk att mycket specialistkunskap i integrationsfrågan försvinner med nuvarande myndighetsreformer, vilket kan ge flera kunskapsluckor samtidigt inom integrationsområdet, bland annat en efter Integrationsverket och en efter DO. Nedläggningen av Arbetslivsinstitutet är också allvarligt ur ett kunskapsperspektiv på integrationsområdet. Utvecklingen i arbetslivet och samhället i övrigt kräver forskning och analys på ett intersektionellt sätt med klass- och könsperspektiv som grund. Utan Integrationsverket och Arbetslivsinstitutet riskerar denna forskning och analys att begränsas kraftigt.

7.6 Sämre arbetsmiljö ur diskrimineringssynpunkt

Neddragningen av anslaget till Arbetsmiljöverket kan innebära ett hårt

slag för arbetsmiljöarbetet vilket sannolikt försämrar möjligheterna att motverka och förebygga kränkningar, trakasserier och diskriminering av olika former.

7.7 Bättre och behovsdifferentierad finansiering

En av grundstommarna i integrationspolitiken är att endast den första tiden i Sverige ska innehålla inslag av särbehandling (introduktionsperioden). Målen för introduktionen är att individerna ska vara självförsörjande efter introduktionsperioden. Introduktionen behöver bli bättre för att de nyanlända ska kunna ta del av de generella systemen så som exempelvis arbetsmarknadsprogram eller studier på högskolenivå.

Kommunerna har dock inte fått finansiella förutsättningar att genomföra introduktionen på ett effektivt sätt. Framförallt storstäder med förortskommuner och de större och medelstora kommunerna har inte fått full täckning för försörjningsstöd och introduktionsinsatser. Det fulla finansiella ansvaret för introduktionen av nyanlända till arbetsmarknaden skulle förmodligen med fördel ligga under en statlig myndighet.

Ersättningen till kommunerna behöver också ålders- och behovsdifferentieras för att fler nyanlända ska kunna komma i jobb eller studier snabbare. Det skulle också kunna vara ändamålsenligt att erbjuda hela gruppen nyanlända introduktion – inte bara flyktingar och de anhöriga som kommer inom två år efter den första familjemedlemmen.

7.8 Språkutbildning tillsammans med övrig introduktion bör utvidgas

Svenska för invandrare skulle troligtvis tjäna på att utformas som en språkutbildning mer anpassad efter förväntat arbete. Praktik med språkutbildning för utrikes födda är ett bra sätt att lära sig svenska samtidigt som man kommer i kontakt med arbetsmarknaden. Språkutbildning borde också förmodligen integreras helt med övrig introduktion – även samhällsinformation.

7.9 Även de som inte klassas som nyanlända behöver insatser

I ljuset av den förväntade stora invandringen under 2007 är regeringens fokus på att arbeta gentemot nyanlända förstaelig. Det är dock av största vikt att alla personer, även utlandsfödda som redan bor i Sverige,

oavsett etnicitet eller ankomstdatum till Sverige kommer in på arbetsmarknaden. Resurserna måste nå de med störst behov.

Referenser

- AMS (2005), *Årsredovisning 2004*.
- Andersson, D, Kainelainen, A, Lindblad, J, Löfgren, A-K, Westerlund, L (2006). *Arbetslinjen*. Tiden, Nr 4 oktober 2006.
- Arai, M, Schröder, L & Vilhelmsson, R (2000). *En svartvit arbetsmarknad – en ESO-rapport om vägen från skola till arbete*, Ds 2000:47. Arbetslivsfakta, Nr 2 juni 2006.
- www.amv.se Arbetsmarknadsstatistik från år 1992.
- www.ams.se Arbetsmarknadsverkets veckostatistik, detaljerad veckostatistik för vecka 45
- www.do.se
- Behtoui, A (2006 a). *Om de hade på rätt plats födda föräldrar. Om ungdomar med utländsk bakgrund i det svenska utbildningssystemet och på den svenska arbetsmarknaden*. Expertbilaga till Rapport Integration 2005.
- Behtoui, A (2006 b). *Informal Recruitment Methods and Disadvantages of Immigrants in the Swedish Labour Market*. Linköping Studies in Arts and Science No. 369 2006.
- Benmarker, H, Carling K & Forslund, A (2007). *Vem blir långtidsarbetslös? Rapport 2007: 20*. IFAU, Uppsala.
- DN 2007 05 12. *De som inte får arbete får åka tillbaka igen*.
- Dance, J.L. (2004). *Racial, Ethnic and Gender Disparities in Early School Leaving*. Maryland: University of Maryland, The Consortium on Race, Gender and Ethnicity, Issue 2.
- De los Reyes, P & Kamali, M et al (2005). *Bortom vi och dom. Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*. Rapport av Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering. SOU 2005:41. Fritzes, Stockholm.
- Delander, L, M Hammarstedt, J Månsson och E Nyberg (2005). *Integration om Immigrants – The role of Language Proficiency and Experience*. Evaluation Review, vol 29, s 24–41.
- Ekberg, J (2007). *Fungerar integrationspolitiken?* Ekonomisk debatt nr 3

2007. Temanummer. Invandrares integrations på arbetsmarknaden. Nationalekonomiska föreningen, Hässelby.
- Carlsson, M, Rooth, D-H (2007). *Etnisk diskriminering på svensk arbetsmarknad – resultat från ett fältexperiment*. Ekonomisk debatt nr 3 2007. Temanummer. Invandrares integrations på arbetsmarknaden. Nationalekonomiska föreningen, Hässelby.
- Ekberg, J (red) (2004). *Egenförsörjning eller bidragsförsörjning? Invandrarna, arbetsmarknaden och välfärdsstaten*. SOU 2004:21.
- Eriksson, R, Nordström Skans, O, Sjögren, A & Åslund, O (2007). Ungdomars och invandrares inträde på arbetsmarknaden 1985–2003. IFAU, Uppsala.
- Eriksson, S, Lagerström, J (2007). *Diskriminering i anställningsprocessen: resultat från en Internet-baserad sökkanal*. Rapport 2007:17. IFAU, Uppsala.
- Finansdepartementet (2006). *Budgetpropositionen 2007. Utgiftsområde 13, 14*. Regeringskansliet, Stockholm.
- Finansdepartementet (2007). *Finansplan. Särtryck ur 2007 år ekonomiska vårproposition*. Regeringskansliet, Stockholm.
- Finansdepartementet (2007). *Budgetpropositionen 2008. Utgiftsområde 13. Arbetsmarknad 14. Arbetsliv*. Regeringskansliet, Stockholm
- Finansdepartementet (2007) pressmeddelande Vårpropositionen 2007: *En politik för fler i jobb och bättre möjligheter för företagande*. Regeringskansliet, Stockholm.
- Attström, K (2007). *Discrimination against Native Swedes of Immigrant Origin in Access to Employment. A research study on Stockholm, Malmö and Gothenburg, utilizing the ILO discrimination practice testing approach*. International Migration Papers 86E. ILO, Geneva.
- Integrationsverket (2006). *Rapport Integration 2005*. Integrationsverket, Norrköping.
- Integrations- och jämställdhetsdepartementet 2007. "Omläggning av flyktingmottagandet" Regeringskansliet, Stockholm.
- Justitiedepartementet (2006). *Inför arbetsförmedlaren är vi alla lika? Om etnisk diskriminering på svenska arbetsmarknaden. Rapport från Integrationspolitiska maktutredningens forskningsprogram*. Regeringskansliet, Stockholm.
- Kamali et al (2006). *Integrationens svarta bok – Agenda för jämlikhet och*

- social sammanhållning*. Slutbetänkandet från utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering. (SOU 2006:79).
- LO (2006). *Migration och arbetsmarknad. En rapport från LOs förbundsgemensamma projekt*. LO, Stockholm.
- LO (2007). LOs yttrande över Integrationens svarta bok – Agenda för jämlikhet och social sammanhållning (SOU 2006:79).
- LO (2007). *Två rapporter om fackligt arbete för lika behandling och mot etnisk diskriminering i arbetslivet*. LO, Stockholm.
- Martinsson, S & Lundin, M (2003). *Vikten av arbetsgivarkontakter; en studie av den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen i ljuset av 70-procentsmålet*. Rapport 2003:10. Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU); Uppsala.
- Migrationsverket (2007). *Verksamhets- och utgiftsprognos 2007-01-15. Utfall januari–december 2006*. Migrationsverket, Norrköping.
- www.migrationsverket.se
- ”Vår verksamhet” uppdaterad mars 2006
- ”Våra verksamhetsområden” uppdaterad 26 april 2007
- ”Verksamheten i siffror” uppdaterad mars 2007
- Nekby, L & Özcan, G (2006). *Utbildning och arbetsmarknad – är den svenska utbildningen lika för alla?* Expertbilaga till Rapport Integration 2005.
- Nelander, S, Goding, I (2002). *Röster om facket och jobbet. Rapport 1 av 5. Synen på fackligt medlemskap och fackets uppgifter*. LO, Stockholm.
- Nelander, S, Goding, I (2005). *Anställningsformer och arbetstider 2005*. LO, Stockholm.
- Nelander, S, Acchiardo, M-P, Goding, I (2004). *Integration 2004. Fakta och kunskap*. LO, Stockholm.
- Nelander, S, Acchiardo, M-P, Goding, I (2007). *Facklig organisationsgrad bland utlandsfödda*. LO, Stockholm.
- Nordin, M (2007). *Invandrades avkastning på utbildning i Sverige*. Rapport 2007:10. IFAU, Uppsala.
- Nordström Skans, O & Åslund, O (2006). *Ses vi på jobbet?* Ekonomisk debatt nr 6 årgång 34, s 43–55.
- OECD (2005), *Trends in International Migration*. SOPEMI, OECD, Paris.
- OECD (2006), *International Migration Outlook*. SOPEMI, OECD, Paris.
- Passer, W, Smith, R.E. (2004). *Psychology. Second edition*. MacGraw Hill, New York.

Rådet för Integration i arbetslivet (2007). *Integration i arbetslivet. Vägledning för företag, myndigheter och organisationer*. Svenskt Näringsliv, Arbetsgivarverket, Sveriges Kommuner och Landsting, LO, TCO, SACO, Stockholm.

www.scb.se Befolkningsstatistik

SCB (2007). *Ungdomar ökade inkomsterna mest*. Pressmeddelande från SCB 2007 11 05. SCB, Stockholm.

SCB (2007). *Inkomster på 2000-talet. Inkomster och inkomströrlighet 2000–2005*. Ekonomisk välfärdsstatistik 2007:2. SCB, Stockholm.

Sohlman, Å (2006a). *Arbetsmarknadspolitiska åtgärder för integration*, expertbilaga till Rapport Integration 2005.

Sohlman, Å (2006b). *Styrsystemet och utvärderingar som en del av styrsystemet*, expertbilaga till Rapport Integration 2005.

SOU 2006:87 (2006). *Arbetskraftsinvandring till Sverige – förslag och konsekvenser. Slutbetänkande av kommittén för arbetskraftsinvandring*. Fritzes, Stockholm.

Sveriges kommuner och landsting (2007). *Regeringens medel för informations- och utbildningsinsatser med anledning av avsiktsförklaringen om insatser för bättre integration*. SKL, Stockholm.

Sveriges kommuner och landsting (2007). *Gör om introduktionen för nyanlända invandrare*. SKL, Stockholm.

Sveriges kommuner och landsting (2007). *Slutrapport från Programberedningen för integration i arbetslivet. Yrkesidentitet före etnicitet – Att synliggöra nyanländ kompetens*. SKL, Stockholm.

Toursie, A (2007). *Mer utbildning sänker inte nödvändigtvis tröskeln till arbetsmarknaden*. Ekonomisk debatt nr 3 2007. Temanummer. Invandras integrations på arbetsmarknaden. Nationalekonomiska föreningen, Hässelby.

Ulmestig, R (2006). *Kommunal arbetsmarknadspolitik i ett integrationspolitiskt perspektiv*. Integrationsverket, Norrköping

Vilhelmsson, R (2002). *Ethnic Differences in the Swedish Youth Labour Market. Wages and Unemployment of Immigrants and Natives in Sweden*. Institutet för social forskning avhandlingsserie nr 56. Stockholms universitet, Stockholm.

www.valideringscentrum.nu

